
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

PLUTTEIN

27. 04.

17

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 17 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonel J. Martins:</i> Väeosa inspitseerimine	381	<i>Colonel J. Martins:</i> Inspection de la troupe	381
<i>Leitnant F. Tarm:</i> Moto-mehhaniseeritud (M. M.) vägede omadusi	385	<i>Lieut. F. Tarm:</i> Qualités des unités mécani- sees	385
<i>Kapten V. Umberg:</i> Sõjalised maastikujoo- nised	389	<i>Capitaine V. Umberg:</i> Dessins militaires du terrain	389
<i>Kol.-ltm. H. Vanaveski:</i> Jaht sõjalise spor- dina ja laskeosavuse arendajana	398	<i>Lieut. colonel H. Vanaveski:</i> La chasse com- me sport et comme formeur de l'art de tir	398
<i>H. L. Kaitsevæe</i> muusikalisi küsimusi	400	<i>H. L.:</i> Problèmes de musique militaire	400
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Leedu — „Muzu Žinynas“ nr. 120 märts 1935	403	— Lithuanie: „Muzu Žinynas“ No 120, mars 1935	403
— Rootsi — „Ny Militär Tidskrift“ nr. 5 Riigikaitse küsimusi Rootsis	405	— Suede: „Ny Militär Tydskrift“ No 5. Problèmes de défense nationale en Suède	405
KAITSEVÆE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— Üleskutse Vabadussõjaaegsetele 3. ja- laväepolgu veteraanidele	407	— Appel aux vétérans de la Guerre de Li- bération du 3-me régiment	407
— Valimiste tagajärjed piirivalves	408	— Les élections aux corps de gardes-frontiè- res	408
A metlik osa	408	Partie officielle	408
<i>Perekondlikke teateid, male, bridž</i>		<i>Informations familiales, échecs, bridge.</i>	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitsevæe nr. 40
Kodune kõnetraat Kaitse-
væe 372

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**

Kõnetr. Kaitsevæe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitsevæe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
Veerandaastas 1 kr. 50 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 17

27. 04. 1935.

XVII AASTAKÄIK

Väeosa inspitseerimine.

J. Martins, kolonel.

I.

Inspitseerimise ja kontrollimise mõiste.

Inspektor tähendab ülevaatajat või järelevalveametnikku. Inspitseerima tähendab: üle vaatama, järele vaatama, kontrollima.

Kuna alluv ülema tööd kontrollida ei saa, siis järgneb, et inspitseerija peab olema inspitseeritavale ülem, kas inspitseeritava ülem isiklikult või ülema volinik. Siiski iga kord pole nõutav, et inspitseerija või kontrollija oleks inspitseeritavale ülem või ülema volinik. Riigikontrolli esindaja pole mitte väeosa või asutuse ülemale ülemaks, vaid ta kontrollib väeosa temale seaduses antud võimude või pealepandud ülesande kohaselt.

Seega täidab riigikontroll oma ülesandeid riigivõimu esindajana kohapeal.

Inspitseerimise ülesanded on valvata väeosa seadusepärase tegevuse järele, avastada ettetulnud kuritarvitused ja kõrvalekaldumised seaduslikust korrast, anda kohapeal õpetust ja juhtnööre väeosa viimaseks paremuse poole.

Inspitseerimine oma ulatuselt jaguneb:

- täielik, s. o. kui terve väeosa rivi, õppe- ja majandusalad põhjalikult inspitseeritakse;
- osaline, s. o. kui ainult rivi või majandusala eraldi, kas täielikult või osaliselt inspitseeritakse;
- välis, s. o. kui väljastpoolt väeosa ilmunud inspitseerijad väeosa inspitseerivad;
- sises, s. o. kui väeosa koosseisu kuuluvad ülemad või väeosa ülemalt määratud ametiisikud väeosa inspitseerivad.

Inspitseerimise teostamine sünnib:

- ülemate alalise järelevalvega alluvate tegevuse üle,
- perioodiliste inspitseerimistega,
- erakorraliste inspitseerimiste ja ülevaatustega,
- ülevaatajate kaudu (aurukatelde, elektrijaamade ülevaatused).

Perioodilised, erakorralised ja igasugused inspitseerimised võivad olla: etteteatamatud ja etteteatud. Loomulikumaid tagajärgi annavad etteteatamatud inspitseerimised. Seepärast on soovitatav kõikidel ülematel ja inspitseerijatel toimetada etteteatamatuid, s. o. ootamatuid inspitseerimisi.

On inspitseerimisi, mida ei saa toimetada etteteatamatult. Nii näiteks õppeala inspitseerimine, laskeharjutused, lahinglaskmised, taktikalised õppused jne. Niisuguste inspitseerimiste toimetamiseks on tarvis teatavaid ettevalmistusi. On tarvis, võib-olla, koguni välja nõuda laskemoona, on tarvis organiseerida laskevälja, on tarvis väeosi või üksusi kohale viia jne. Võib-olla on tarvis välja anda koguni erijuhtnööre.

Inspitseerimist või kontrollimist võib jagada veel:

- eelkontrolliks ja
- järelkontrolliks.

Mõlemad võivad olla kohapealsed või jälle puht paberilised, s. o. dokumentide, aruannete, ettekannete, raamatute jne. järgi.

Meie ei hakka siin uurima riigikontrolli ülesandeid, kohuseid, võimupiire jne. See ulatub välja meie raamidest, olgugi et kontrollimine ja inspitseerimine on oma ülesannete poolest tihedalt seotud.

Ma teeksin siiski suurt vahet riigikontrolli ja kaitsevæe ametiisikute inspitseerimise vahel. Riigikontroll valvab ja kontrollib, et seadusi täpselt täidetakse, kuid väejuhid jne. pole oma inspitseerimistel mitte ainult kontrollijad, vaid nad on ka õpetajad ja parandavad vigu kohapeal; nad kaaluvad põhjusi, millest viga tekkinud, kuidas ja milliste abinõudega saaks hoiduda vea kordumisest.

Riigikontroll konstateerib ainult fakte.

II. Inspitseerimise tarvilikkus.

Kui kõneleme kuritarvituste üle, siis süüdistame ainult nõrka järelevalvet ja puudulikku kontrolli.

Inspitseerimist või kontrollimist on tarvis igas väiksemaski ettevõttes, tööstuses, organisatsioonis, perekonnas ja iga korralik isik inspitseerib või kontrollib oma igapäevaseid töid ja tagajärgi, sissetulekuid ja väljaminekuid, kui mitte igapäev, siis vähemalt nädalas või kuus kord. Teisiti pole see mõeldav.

Igas riigis on olemas mitmesuguseid inspektoreid, nagu tolli, pangas, põllumajanduses, koolis, jalavæes, suurtükivæes, ratsas jne. inspektoreid.

Kõik riigid on leidnud, et need ametnikud, kui tõelised oma eriala inspitseerijad, on riigile vajalikud ja kasulikud.

Suurtes ettevõtetes on kontrollimine või inspitseerimine ettevõtte alusmüüriks. Ettevõtte või tööstuse omanik soovib alati teada saada oma ettevõtte käigust ja seda saab ta ainult siis, kui ta kontrollaparaat töötab hästi ja eeskujulikult. Kuidas vabrikant või äriees selle kontrollaparaadi käima paneb ja milliseid meetodeid ta selleks tarvitab, see on iga ettevõtja omaniku asi ja koguni ettevõtte saladus, kuid ilma inspitseerijata või kontrollita ta läbi ei saa.

Tööstuse või äriomanikud ütlevad, et kontroll peab olema igalpool, vabrikus ja tööstuse igas nurgas, kontroll peab kindlaks tegema: kas peremehe käsud ja korraldused on õigel ajal kätte saadud, kas käskudest on õieti aru saadud, kas käske täidetakse täpselt, kas tööstusaparaat töötab hästi ja kas igalpool yalitseb ausus.

Kerge on käske anda, juhtnõore ja määrusi maksma panna, kuid pearaskus seisab just kontrollimises ja järelevalves, et antud käsud ja korraldused täitmist leiaksid ja niimelt õiges kohas ja õigel ajal.

Ülem või käsuandja peab valvama, kas käsust õieti aru saadi, olukorra kohaselt ko-

handati ja praktiliselt õieti täideti. Selles seisab osa juhtimiskunstist.

Sõjaajal oli Prantsusmaal kaubavagunitest suur puudus, siis anti ringkirjaliselt käsk, et kõik kaubavagunid oleks tühjaks laaditud kuue tunni jooksul, arvates jaama jõudmise momendist. Vaatame selle ringkirja tagajärgi. Üks vagun jõudis laaditult ühte sõlmjaama, kus seda aga enne 18 tundi polnud võimalik edasi saata, sest enne ei läinud määratud kohta kaubarongi. Jaamaülem, kui eeskinjade täpne täitja, ei võinud saadud ringkirja alusel vagunit 18 tundi laaditult seista lasta. Et vagunit ettekirjutatud aja jooksul vabaks teha, selleks laskis ta laaditud vaguni tühjendada ja kraami uuesti teise vagunisse laadida — seega oli käsk täidetud.

Teine juhtum. Sõjaajal oli samas riigis suur puudus kivisütest. Anti ringkiri, et kõik ümberlükatavad söevagunid võivad ainult kivisüsi vedada, muu kraami laadimine nendesse vagunitesse oli suure trahvi all keelatud. Vaatame tagajärge. Üks vabrik, mis asus söekaevanduse läheduses, tarvitas suu-remal määral lubja ja tsementi ning transporteeris vagunitega, mis läksid lubja ja tsementi järele, ka kivisüsi, mis oli väga kasulik ja praktiline. Pärast ringkirja ilmumist läksid aga lubja järele minevad vagunid tühjalt ja uued tühjalt, ümberlükatavad vagunid saadeti jälle tühjalt söekaevandusse süte järele.

Üks köievabrik sai ühelt söekaevanduselt süsi, söekaevandus tellis temalt jällegi köisi. Köievabrik saatis tühjade söevagunitega köied söekaevandusse. Pärast eespooltähendatud ringkirja ilmumist laskis jaamaülem köied söevagunitelt maha laadida, saatis vagunid tühjalt ära ja saatis köied teistes vagunites järele.

Saksamaal oli enne Maailmasõda ametis 7000 põllumajanduslikku asjatundjat, kes kogusid põllumajanduse üle statistilisi andmeid ja koostasid vastavaid aruandeid, kuid sõjaajal, kui nende andmete järgi hakati teotsema, osutusid need valeks. Oli antud üles tegelikust suuremad viljasaagid ja külvipindad. Sakslased ütlevad: „oleks see veel mõnda läinud edasi 20 aastat, siis oleks olnud Saksamaal külvipinda rohkem kui Saksamaal maad üldse.“ Seda panevad sakslased kontrolli puudumise arvele.

Need mõned näited räägivad selget keelt kontrolli ja inspitseerimise täielikust puudumisest.

See näitab ühtlasi, kui vilets abiline on mittemõtteleja ja olukorda mittehindaja, ja näitab ka seda, kui kahjulik on pimesilmi käsitamine.

Oleks õigel ajal seda kontrollitud, oleks asja võidud õigeaegselt parandada.

Peremehe silm, s. o. riigis riigivalitsusel ja eraettevõttes ettevõtte või tööstusejuhil, peab ulatama ametiala ja tööstuse lihasse ja luusse, peab ulatama igasse pimedasse urkasse.

Samuti peab kaitsevägejuhigi silm ulatuma iga üksiku sõdurini ja varaaida riulini.

Peremees peab alati olema teadlik, et igal ajal teha uusi plaane, ette näha võimalusi pahede kõrvaldamiseks. Ta peab alati teadma, kas ta käsud ja korraldused on õiged, olukorrale vastavad, või tuleb neid muuta ja täiendada. Kas ta käsud leiavad täpset täitmist ja kas on käskudest õieti aru saadud.

Peremees või juht peab teadma, kas nõudmised on õigel ajal antud, kas arvepidamine on korras, kas jätkub raha, kas aparatuuris ehk tuleks teostada remonti või uuendusi teha, ühe sõnaga, et kõik peremehe huvid oleksid igakülgsest kaitstud.

Need andmed peavad igapäev ja regulaarselt peremehe kätte kokku jooksuma, peremees peab oma alluvat asutust või töölisi läbi nägema.

„Kui kaob kontroll, siis kaotab peremees silmad, kõrvad ja mõistuse ettevõtte juhtimiseks ning ettevõtte läheb kindlasti pankrotti“, ütleb Carlitz.

Lühidalt, inspitseerimine on tarvilik. Mida suurem on ettevõtte või asutus, seda suurem peab olema kontrollaparaat, sest suure ettevõttes ei jõua peremees igalepoole, kuid kõike teadma ta peab, sest vastasel korral kaotab ta juhtimisvõime.

Inspitseerimine või kontrollimine ergutab inimest ja sunnib teda kiiremini ja hoolsamini tööle.

Inimesed ei tööta kunagi vigadeta ja seepärast ongi tähtis, et nende tööd kontrollitaks.

Igakord ei jatku ka ühest kontrollimisest ega inspitseerimisest, sest lõppude lõpuks on inspitseerijadki inimesed ja võivad samuti eksida.

Inimese tööle virgutamiseks, kuritarvituste ärahoidmiseks, vigade ja eksituste selgitamiseks, kohapealsete juhtnõõride ja õpetuste andmiseks on tarvis inspitseerimist.

III. Inspitseerimise alused.

Inspitseerimise aluse moodustavad kõik inspitseeritava ala kohta maksivad seadused, seadlused, määrustikud, Ülemjuhataja, Kaitse-

seministri, Varustusvalitsuse ülema käsukirjad, ringkirjad ja juhtnõõrid.

Samuti on aluseks ametiisikutele nende ülematelt väljaantud ettekirjutused,

Kui on tarvis inspitseerida väeosa toitlustamist, siis on inspitseerijal vajalik teada kõiki toitlusala kohta käivaid ja maksvaid seadlusi, nagu näiteks:

- Toitlusseadlust,
- Toitlusseadluse muutmise seadlust,
- Väeosa majapidamise seadlust,
- Sisemäärustiku vastavaid §§,
- Ülemjuhataja sellekohaseid käsukirju,
- Kaitseministri vastavaid käsukirju (toiduainete hinnad, aruannete vormid jne.).
- Varustusvalitsuse ülema käsukirju ja ringkirju (toiduainete hoidmine, värskendamine, kotid jne.),
- Säästsummade kasutamise seadlust,
- Üldarvepidamise seadust,
- Hangete seadust,
- Raha- ja arvepidamisalal maksvaid seadusi ja käsukirju ning ringkirju,
- Kütte- ja valgustusseadlust ja sellekohaseid käsukirju,
- Tempelmaksuseadust jne.

Sest toitlustamine on seotud:

- rahaga, aineid tarvis osta ja nende eest maksta,
- korterialaga, sest ruume tarvis muretseda ja korras hoida,
- kütte- ja valgustusalaga, toit tarvis keeta, ruumid tarvis valgustada ja soojaks kütta,
- hangete seadusega, sest aineid tarvis muretseda, kas vabaostu teel või lepingute järgi,
- säästsummade kasutamise seadlusega, sest kogub toitlussäästu, selle tarvitamine, arvestamine jne.
- tempelmaksuseadusi, sest toitlustamise alal on arved, hanked jne.

Siit juba selgub, kui võrd asjatundja peab inspitseerija olema.

Samuti on lugu kõikide muude aladega, olgu see kraamis, vööri- või tehniline ala. Kõik on üksteisega seotud. Ka õppeala on seotud raha-, kraami-, inseneri- jne. aladega, nii et inspitseerija peab peale inspitseeritava ala eriseaduste tundma veel kõikide teiste alade seadusi, mis seotud inspitseeritava alaga.

Kaitseväes ja ka eraettevõtetes on üheks inspitseerimise ja kontrollimise aluseks ülema, juhi käsk. (Järgneb.)

Kindralmajor A. Tõnisson 60-aastane.

17. aprillil s. a. pühitses Vabadussõja-aegne Viru rinde juhataja ja 1. diviisi ülem, praegune Tartu linnapea kindralmajor Aleksander Tõnisson oma 60. sünnipäeva.

Aleksander Tõnisson sündis 17. aprillil 1875. a. Härjanurme vallas, Tartumaal. Esimese hariduse sai ta Aleksandri koolis, Põltsamaal. Astus 1896. a. vabatahtlikuna Vene sõjaväe teenistusse. Lõpetas Vilno sõjakooli 27. okt. 1899. a. nooremleitnandina ja määrati teenistusse 113. jal. Starorusski polku. Võttis osa Vene-Jaapani sõjast 1905—1906. a. ja alates 20. juulist 1914. a. Maailmasõjast, olles pataljoniülemaks ja rügemendiülemaks abiks. Ülendati koloneliks 1916. aastal.

Eesti rahvusväeosade formeerimise ajal kutsuti kol. A. Tõnisson 1. Eesti rügemendi ülemaks, millisele ametkohale asus 9. mail 1917. a. Väeosa tuli organiseerida väga rasketes revolutsioonija tingimustes, millele lisandus veel enamlaste sihikindel ja äge vastutöötamine. Kol. A. Tõnisson, temale omase energiaga ja vilumusega, suutis üle saada kõigist raskustest ja takistustest. Võrdlemisi lühikese aja kestel loodi üldises korralageduses distsiplineeritud ja korralik väeüksus, mis oli ainulaadseks tolaeagseks Venes. Kõrgem väejuhatus jagas ohtralt kiitust.

Septembris s. a. viidi 1. Eesti polk Riia rindele, Volmari piirkonda, kuid mitte kauaks. Oktoobris s. a. asusid sakslased Eesti saarte okupeerimisele ja 1. Eesti rügement kui peaaegu ainus lahingvõimeline väeühik paisati kiires korras Muhumaale, kus kujunenud olukorras kaotas, peamiselt vangilangenutena, ligemale poole omast koosseisust. Järeljääv osa asus Haapsalu piirkonna ranniku kaitsele ja täiendati seal meestega uuesti. Kol. A. Tõnisson määrati 4./17. okt. nn. „Eelgrupi vägede“ juhatajaks, kusjuures temale allusid kõik Haapsalu piirkonnas paiknevad väeosad. Uuel ametkoyal oli ta endiselt tegev ka 1. Eesti rüg.-div. juhtimisel ja esmajoonel ta päästis Haapsalu ja ümbruskonna saartelt põgenenud ja demoraliseerunud vene väeosade riismete rüüstamisest ja laastamisest. 6./19. dets. s. a. määrati kol. A. Tõnisson formeeritava Eesti diviisi brigaadiülemaks.

Pärast vene enamlaste „oktoobrirevolutsiooni“ algas ka Eestis enamlaste vägi-

Kindralmajor A. Tõnisson.

vallavalitsus. Eesti rahvusväeosade lõhkumiseks võeti tarvitusele kõik abinõud. Kol. A. Tõnisson võitles julgelt selle vastu, millega peagi muutus enamlaste üheks vihasemaks vastaseks. Ta vangistati kahel korral ja peeti pikemat aega vangis Tallinnas ja Peterburis, „Krestõis“. Kui enamliste riigikorra vastane mõisteti ta „tribunaali“ poolt surma, kuid pääsis juhuslikult.

Saksa okupatsiooni ajal oli kol. A. Tõnisson jälle Eesti sõjaväes (diviisis) brigaadi ülemaks. Eesti Ajutine valitsus ülen- das ta aprillis 1918. a. kindralmajoriks. Eesti rahvusväeosade laialisaatmisel Saksa okupatsiooni võimude poolt arvati k.-m. A. Tõnisson 5. apr. 1918. a. reservi. Ka okupatsioonivõimud kavatsesid kindr. A. Tõnissoni vangistada, mida aga suutis vältida Soome põgenemisega.

Saksa okupatsiooni kokkuvarisemisel määrati kindral A. Tõnisson 21. nov. 1918. a. 1. diviisi ülemaks, mida juhatas

kogu Vabadussõja kestel, olles ühtlasi ka Viru rinde juhatajaks.

Tema juhtimisel asusid meie väed Vabadussõja algul taandumiselt pealetungile. Ta juhtis kõiki rinde operatsioone. Eri- list äramärkimist väärivad Vabadussõja lõ- pul ägedad Narva kaitselahingud, milles löödi tagasi kõik vaenlase kallaletungid ja likvideeriti nende läbimurde katsed. Tea- tavasti avaldasid need lahingud otsustavat mõju parajasti sõlmimisel oleva rahule- pingu tingimustele.

Kindral A. Tõnisson likvideeris ka energiliste tõkestusabinõudega kohutava külgehakkavate haiguste taudi Loodear- mee riismete hulgas, mida viimased oma Peterburi operatsioonilt paanikaliselt Eesti piiridesse taandumisel kaasa töid ja mis ähvardas Eesti kaitseväge ja kogu riiki äärmiselt tõsise hädaohuga.

Augustis 1920. a. kutsuti kindral A. Tõnisson Eesti Asutava Kogu otsusel kaitse- ministriks. Ministeeriumi juhtis ta kuni sama aasta oktoobrikuu lõpuni, mil uuesti asus 1. diviisi ülema ametkohale. 1. juu- lil 1921. a. määrati kindral A. Tõnisson 3. diviisi ülemaks ja 1. okt. 1928. a. uuesti 1. diviisi ülemaks, millisel kohal oli kuni 15-septembrini 1933. a., olles vahepeal 7. nov. 1932. a. — 18. maini 1933. a. teist korda kaitseministriks. Kaitseministrina oli kindral A. Tõnisson ühtlasi ka Vaba- dussõja Mälestamise Komitee esimeheks.

15. sept. 1933. a. määrati kindral A. Tõnis- son Kaitseministeeriumi Nõukogu alaliseks liikmeks. Lahkus kaitseväge tegevteenistu- sest 1. mail 1934. a., minnes Tartu linna- peaks, millisel kohal on praegu.

Kaitseväge teenistuses olles valiti kind- ral A. Tõnisson korduvalt Vabariigi Ohvit- seride Keskkogu esimeheks. Otseste amet- ikohuste kõrval on kindral A. Tõnisson igalpool väga elavalt võtnud osa ka selts- kondlikust tööst. Ka on ta teinud palju tegemist mitmesuguste eriharrastustega (metsakultuur, põllumajandus jne.)

Kindral A. Tõnissoni teeneid on Vaba- riigi Valitsus hinnanud I liigi 1. j. Vaba- dusristi annetamisega. Peale selle on tem- al I kl. Kotkarist, III kl. Valgerist, Poo- la Sõjarist ja terve rida end. Vene sõjalisi aumärke.

Kindral A. Tõnisson on alates 1917. aastast kogu aeg vahetpidamata täitnud vastutusrikkaid ülesandeid ja kogu oma tööjõu ning energia pühendanud kodumaa kaitsele ja kaitseväge organiseerimis- ning juhtimistööle kuni 1934. aastani, hiljem aga tegev olles Tartu linnapeana. Oma senise töö ja tegevusega on kindral A. Tõnisson oma nime jäädvustanud Eesti ajaloos ja kõigil rahvuslikult mõtlejatel kodanikkudel on põhjust soovida talle edaspidiseks veel kauaks raugemata jõudu vastutusrikkaste ülesannete täitmisel.

Moto-mehhaniseeritud (MM) vägede omadusi.

Leitnant F. Tarm.

Edukas võitlus vastase MM vägede vastu oleneb suurel määral sellest, kuivõrd hästi tuntakse nende omadusi.

Anda lühike ülevaade MM vägede oma- dustest, ongi käesoleva artikli eesmärk.

Igasugune MM üksus (koondis) koosneb nii motoriseeritud kui ka mehhaniseeritud elementidest. Et selgusele jõuda MM vä- gede omaduste üle, vaatleme esialgu eraldi nende motoriseeritud ja siis mehhaniseeri- tud elementide tähtsamaid omadusi.

I. MM vägede motoriseeritud osade omadusi.

1. Operatiivne liikuvus.

Motoriseeritud osi iseloomustab eeskätt nende suur operatiivne liikuvus, milline sõl-

tub peamiselt järgmistest teguritest: teede üldisest seisukorrast, ilmastiku tingimus- test, kolonni suurusest, päevasest või öisest liikumisest, materjalosa omadustest ja sei- sukorrast ja lõpuks autojuhtide väljaõppest.

Olenevalt neist teguritest motoriseeritud kolonni kiirus võib olla väiksem või suu- rem. Keskpärastes tingimustes motorisee- ritud kolonni keskmine kiirus päeval on 12—15 km tunnis.¹⁾ Öösi keskmine kiirus langeb tunduvalt, kuni 50% ja veelgi roh- kem. Peab aga tähendama, et kuupaistelisel ööl, headel teedel ja eriti siis, kui on võima-

¹⁾ „Lahingueeskiri“, 1932 § 214. Prantsuse „Instruction provisoire sur le service en cam- pagne“, 1930. a. näeb ette (§ 199) veidi vähem: 10—12 km.

lik kasutada tulesid, öine keskmine kiirus on peagu sama, mis päevanegi.

Normaalseks kaheksatunnilise rännaku päevateekonna pikkuseks võib seega lugeda 90—120 km²). Kahe vahetuse autojuhtide olemasolul motoriseeritud kolonni rännaku kestust võib pikendada kuni 16 tunnini. See-sugusel juhul päevateekonna pikkus võib ulatuda 240 km.

Motoriseeritud kolonn võib sooritada pidevaid rännakuid 4—5 päeva järgimööda. 4—5 üksteisele järgneva rännakupäeva möödumisel pikem, 1—2 päeva kestev peatus osutub paratamatuks masinate ülevaatamiseks ja parandamiseks.

2. Taktikaline liikuvus.

Mis puutub motoriseeritud osade taktikalisse liikuvusse, siis siin tuleb alla kriipsutada, et selles suhtes motoriseeritud osad ei erine harilikkudest, s. t. mittemotoriseeritud osadest.

Mõned autorid püüavad küll väita, et motoriseeritud osad omavad suurema taktikalise liikuvuse, kuid lähema vaatluse juures selgub, et see väide õige ei ole. Igasugune motoriseeritud osa teotseb lahingus väljaspool masinaid, s. t. ta teotseb seal nagu kõik teised mittemotoriseeritud osad. Kui see nii on, siis ei või juttugi olla motoriseeritud osade suuremast taktikalisesest liikuvusest, s. t. nende suuremast võimest ületada maastikku vastase tule all ja sooritada sellel maastikul igasuguseid evolutsioone kiiremini ja väiksemate kaotustega, kui seda suudavad teha mittemotoriseeritud osad.

Ent siiski mõningad asjaolud nõuavad teatavate korrektiivide sisseviimist sellesse, mis eespool on öeldud motoriseeritud osade taktikalise liikuvuse kohta. Motoriseeritud osad sooritavad oma rännakuid masinatele ja järelikult meeskond saabub lahingusse suhteliselt värskena. Lahkumisel masinatele meeskonna üleliigne kandam (mis harilikkudes osades viib meeskond endaga lahingusse kaasa) jääb masinatele. Nii eelviimane kui ka viimane asjaolu lubavad kõnelda motoriseeritud osade (eriti motoriseeritud jalaväe) n. ö. „kergusest“, mis võimaldab neile lahingus arendada suuremat pealetungitempot. Kui nüüd oletame veel, et motoriseeritud osades (motoriseeritud jala-

väes) kuulipildujate arv on suurem (võimaldab võimsama tule arendamist vastase relvade mahasurumiseks) ja et motoriseeritud osad teotsevad koos soomusmasinatega (samuti aitavad maha suruda vastase relvi), siis võibki tekkida kiusatus kõnelda motoriseeritud osade suuremast taktikalisesest liikuvusest. Aga sellest kiusatusest peame hoiduma, sest ka harilikud osad (jalavägi) võivad enne lahingusse astumist olla puhunud, võivad olla vabastatud üleliigsest kandamisest, võivad juurde saada rohkem kuulipildujaid ja saaterelvi, samuti võivad teotseda koos soomusmasinatega ning lõpuks kõige selle tulemusena võivad arendada samasugust hoogsat pealetungitempot nagu motoriseeritud osadki.

3. Sõltuvus teedevõrgust ja teede seisukorrast.

Motoriseeritud osad võivad teotseda ainult teede suunas. Kuigi väljaspool teid liikuvate autode (näit. „Kegresse“-, kahe paari vedajaratastega või lõpuks kolmeteljeliste autode) kasutamine lähemas tulevikus vähendab tunduvalt motoriseeritud osade sõltuvuse teedest (eeskätt teede seisukorrast), siiski nende voorid (rasked, harilikult 3—5 tn. veoautod) jäävad ikkagi seotuks teedega ja just paremate teedega. Kergeveoautode tarvituselevõtmine motoriseeritud osade voorides on muidugi võimalik, kuid on seotud suurte raskustega. Kergete veoauto tarvituselevõtmine motoriseeritud osade voorides suurendab autode arvu ja seega suurendab veelgi motoriseeritud kolonnide pikkust, mis niigi näib olevat ebainormaalset suur.

Motoriseeritud osade edukas kasutamine eeldab kõigepealt hästiarenenud teedevõrgu olemasolu. Mida suurem on motoriseeritud osa, mis teotseb antud rajoonis, seda tihedam peab olema selles rajoonis teedevõrk. Mida vaesem on teedevõrk, seda kergem on vastasel organiseerida võitlust motoriseeritud osade vastu ja seda puisemaks ja raskepärasemaks kujuneb motoriseeritud osa kogu tegevus.

Samal määral kui teedevõrk, motoriseeritud osade tegevust mõjutab ka teede üldine seisukord. Hea tee suurendab motoriseeritud kolonni liikumiskiirust rännakul, kuna halb tee võib selle kolonni kiirust vähendada nullini.

Teede (teede tihedus antud rajoonis ja nende üldine suund) ja nende seisukorra uurimine on alati esimese järgu tähtsusega toiming seal, kus on päevakorral motorisee-

²) „Lahingueskiri“, 1932. a. ei anna normi autokolonni päevateekonna pikkuse kohta. Prantsuse „Instruction provisoire sur le service en campagne“ 1930. a. näeb ette 80 km (lk. 174); vene „Polevoi ustav“ 1929. a. — 80—120 km (lk. 213.).

Kontr-admiral H. Salza 50-aastane.

KONTR-ADMIRAL HERMAN SALZA.

Kaitseministeeriumi Nõukogu alaline liige.

16. aprillil s. a. pühitses endine Merejõudude juhataja, praegu Kaitseministeeriumi Nõukogu alaline liige kontr-admiral Herman Salza oma 50. sünnipäeva.

Juubilar sündis 16. aprillil 1885. aastal Haapsalus, postkontori ülema pojana. Õppis Tallinna kroonu (nüüd Gustav Adolfi) gümnaasiumis ja Peterburis keiserlikus lüt-

seumis. 5. mail 1903. a. astus ta Peterburis mereväe korpusesse, mille lõpetas mitsmanina 16. aprillil 1907. a. Teenis selle järele ristlajal „Bogatõril“ ja soomuslaeval „Slaval“, tõustes navigatsioon vanemaks ohvitseriks. 1913. aastal astus leitnandi auastmes Nikolai mereväe akadeemiasse, mille lõpetas 1914. aastal. Maailmasõja ajal teenis ta Peterburis mereväe kindralstaabis ja hiljem soomuslaeval „Poltaval“; 1916—1917. aastal oli ta Baltimere lahinglaevade 1. brigaadi staabi navigatsioonihvitser, 1917. a. lahinglaeva „Petropavlovsk“ vanem ohvitser ja ajutine komandör; 1918. a. oli ta Baltimere merejõudude staabi operatiiv-osakonna teenistuses. Ülendati vanemleitnandiks 1915. aastal ja II järgu kapteniks 1917. a.

18. dets. 1918. a. astus juubilar teenistusse Eesti kaitseliitu, kust 3. jaan. 1919. a. määrati teenistusse miiniristl. „Lennuk'ile“ navigatsiooni ohvitserina. Määrati Merejõudude staabi ülemaks 29. jaanuaril 1919. aastal. Ülendati mereväe kapteniks 1920. aastal. Määrati Merejõudude juhatajaks 1. märtsil 1925. aastal, olles varem korduvalt pikemat aega täitnud Merejõudude juhataja kohuseid. Ülendati kontr-admiraliks 1928. aastal. 15. märtsil 1932. a. viidi k.-admiral Salza üle Kaitseministeeriumi Nõukogu alaliseks liikmeks, millisel ametkohal teenib ta praegugi.

Ülesnäidatud teenete eest on admiral H. Salza'le annetatud I liigi 3. j. Vabaduse Rist, II kl. Kotkarist ja terve rida Soome, Läti, Poola, Prantsuse, Saksa, end. Vene ja teiste riikide aumärke.

Soovime juubilarile õnne ja edu edaspidiseks tegevuseks!

ritud osade kasutamine või on tekkinud küsimus motoriseeritud osade kasutamise tõenäosuse kohta vastase poolt.

Väga soodsad motoriseeritud osadele on kõva aluspinnaga teed, küllaldaselt laiad ja tugevate sildadega. Teede iseloomu tuleb uurida ühenduses aastaaja ja ilmastikuga. Headeks osutuvad näiteks liivase aluspinnaga teed vihmasel ja savise aluspinnaga — kuival ajal.

Talvel motoriseeritud osade tegevus on raskendatud ja paiguti osutub täiesti võimatuks. Peamised tegurid, mis takistavad talvel motoriseeritud osade tegevust, on külm ja lumikate.

4. Kolonnide pikkus.

Motoriseeritud osi iseloomustab nende kolonnide, võiks ütelda, „ebanormaalne“ pikkus. Hariliku jalaväepataljoni kolonni pikkus (ühes lahinguvooriga) liikumisel neljakaupa on 600 m. Kui oletame, et samaataljoni ümberpaigutamiseks veoautodel (ilma lahinguvoorita) on vaja ümmarguselt 60 veoautot, siis näeme, et juba 25-meetri-liste vahede juures üksikute masinate vahel seesuguse motoriseeritudataljoni kolonni pikkus tõuseb 1,5 kilomeetrini ja 50-meetri-liste vahede juures (liikumisel halbadel teedel, liikumisel öösi jne.) — 3 kilomeetrini.

Rügemendi kolonni pikkus, mis harilikult on ühes lahinguvooriga 2,7 km, tõuseks viimasel juhul 10—12 kilomeetrit.

Motoriseeritud osade kolonnide suurest pikkusest on tingitud terve rida nende negatiivseid omadusi, missugustest kõneleme allpool.

5. Tundelisus maapealsete ja õhukallaletungide vastu.

Rünnakul olev motoriseeritud osa on väga tundeline (eriti õõsi) ootamatute maapealsete kallaletungide vastu, eriti kui need kallaletungid on kombineeritud lõketega teel, missugusel toimub motoriseeritud osa liikumine. Teel tekkiv ummistus ja üldine segadus niisugustel juhtudel võib motoriseeritud osale osutada saatuslikuks, eriti siis, kui vastase ootamata kallaletung (ka üsna väikeste jõududega) on leidnud aset mingisuguse defilee läbistamisel motoriseeritud kolonni poolt.

Sellest järgneb, et motoriseeritud kolonni julgestamine soomusmasinatega osutub hädavajaliseks seal, kus võib oodata kokkupõrget vastase maapealsete vägedega. Liikumine oma vägede rinde kattel ei kõrvalda kokkupõrke võimalusi vastase maapealsete osadega (lennuväe dessandid jne.).

Võimatus end päeval moondata vaatluse eest õhust teeb motoriseeritud kolonni väga tundeliseks ka õhukallaletungide vastu. Seepärast vaatamata sellele, et motoriseeritud osade tegevus õõsi on raskendatud (väiksem liikumiskiirus, suurem tundelisus ootamatute kallaletungide vastu jne.), siiski nende suuremad operatiivsed ümberpaigutused sünnivad mitte päeval, vaid just õõsi. Ühtlasi sellest selgub ka, miks õhukaitsesele motoriseeritud osades tuleb pöörata erilise tähelepanu.

6. Juhtimise raskus.

Ühelt poolt motoriseeritud osade suur operatiivne liikuvus, teiselt poolt aga motoriseeritud kolonnide pikkus teeb motoriseeritud osade juhtimise rännakul ja üleminekul lahingukorda eriti raskeks.

On väljaspool igasugust kahtlust, et hea ja kiire juhtimine mitte kuskil ei ole nii lähtis kui just motoriseeritud (ka mehhaniseeritud ja moto-mehhaniseeritud — sellest allpool) osades.

Erilise tähtsuse omavad ühelt poolt ratsionaalsed juhtimismeetodid, teiselt poolt aga juhtide ettevalmistus ja juhtide isiklik tublidus. Oli tavaliseks nähteks välisrii-

kide manöövritel, kus motoriseeritud osade liikumiskiirus pahatihti langes jalaväe liikumiskiiruse tasemele ja seda ainult ja üksinda tänu juhtide säämatusele ja oskamatusele.

Kuid ka parim juht võib jääda sündmuste jõuetuks pealtvaatajaks, kui puuduvad vastavad sidevahendid, missugustest esikohale tuleb nihutada raadiot.

7. Motoriseeritud kolonni üleminek lahingukorda kujutab enesest kriitilisemat momenti mot. osade tegevuses.

Suur operatiivne liikuvus, kolonnide pikkus ja nende tundelisus ootamatute kallaletungide vastu, juhtimise raskus ja lõpuks vajadus enne masinatelt lahkumist kuhjumise ärahoidmiseks hargneda väiksemateks kolonnideks (maksev suurte motoriseeritud kolonnide kohta) teeb motoriseeritud kolonni hargnemise lahinguks väga raskeks ja delikaatseks operatsiooniks. Tema on seda raskem ja seda delikaatsem, mida pikem on kolonn ja mida vaesem on teedevõrk rajoonis, kus motoriseeritud osa peab hargnema lahinguks.

Ühe suure motoriseeritud osa hargnemise skeemist selgub, kuivõrd see tegevus osutub komplitseerituks. Skeem on järgmine:

- võimalikkude mahalaadimiskohtade kindlaksmääramine kaardi järgi kogu matka ulatusel;
- peatus enne hargnemist väiksemateks kolonnideks mahalaadimiskohdade luureks, kui see luure pole tehtud varemalt;
- hargnemine väiksemateks kolonnideks ja lähenemine autodel mahalaadimiskohtadele;
- meeskonna lahkumine masinatelt;
- jalastunud osade liikumine lähene-miskorras tegevuse- (kallaletungi-) lähtealusele;
- jalastunud osade üleminek lahingukorda.

Toodud skeemist selgub mitte ainult see, et motoriseeritud osade hargnemine on keerukas, vaid ka, et ta on aegaviitev operatsioon. Aeg, mis harilikult läheb ühe suure motoriseeritud kolonni hargnemiseks lahingukorda, ei ole kuidagi proportsioonis motoriseeritud osade suure operatiivse liikuvusega.

S. Lahinguks hargnenud motoriseeritud osa tagala on raske.

Jalastunud motoriseeritud osade tagalat iseloomustab masinate suur arv, missugustest vaid väiksem osa kuulub puhtvoori koosseisu.

Jalastunud ja lahinguks hargnenud motoriseeritud osale tema oma masinad osutavad väga raskeks koormaks, mis suuresti piirab motoriseeritud osa tegevusvabadust lahingus. Sidepidamine oma masinatega ja nende liikumise koordineerimine jalastunud motoriseeritud üksuse lahinguosa tegevusega on äärmiselt raske.

Motoriseeritud osade tagala kujutab endast suurt ja kohmakat märki, mis on äärmiselt tundeline nii maapealsete kui ka õhukallaletungide vastu ja millele seepärast

vastane mõtleb eelkõige motoriseeritud osade vastase võitluse organiseerimisel.

Viimane asjaolu nõuab terve rea abinõude tarvitusevõtmist tagala kaitseks. Neist abinõudest tuleb esikohale nihutada kuulipildujatega varustatud kaitsemeeskondade eraldamist lahinguosast, mis nõrgestab motoriseeritud üksust paiguti tunduvalt.

*

Kõigest eespool mainitust selgub, et motoriseeritud osade tähtsamaid positiivseid omadusi on nende suur operatiivne liikuvus ja see on ka peaaegu kõik. Kuid see ainuke positiivne omadus on niivõrd kaaluv ja niivõrd põhjanev, et õigustab motoriseeritud osade olemasolu ja nende kasutamist, vaatamata nende kõikidele negatiivsetele külgedele.

Sõjalised maastikujoonised.

Kapten V. Umberg.

Tänapäeva sõjapidamise komplitseeritud käskluse, ettekande ja teate viisides omavad sõjalised maastikujoonised kasvava tähtsuse vägede juhtimisel, sest joonistus ütleb paljudel juhtudel rohkem ja on selgem kui pikem kirjatöö, tema koostamine ja mõistmine kiirem, kuid piltlikust kujundusest jääb ka mõndagi paremini mällu. Kes lähemalt tegelenud sõjaliste küsimustega, sellel on tingimata selge olukordade jne. graafilise kujundamise väärtus ning üleliigne on siin veel rõhutada selle selgitavat ja abistavat mõju.

Iga sõdur, eriti aga ohvitser, võib satuda sõjas säärasesse olukorda, kus tal on vaja väheste joonte abil teha ettekanne või selgitada käsku. Paljud tõmbuvad sellest kõhkledes tagasi, väites — mul pole joonistamiseks andi. Kuid siin eksitakse, sest kõnesolevais joonistustes on puhtjoonistuslik osa vähem tähtis. Ebaselge joonistus pole siin esijoones tingitud halvast joonistamise oskusest, vaid palju enam puuduvast oskusest mõelda selgelt ja seada mõtteid ülevaatlikult. Sõjalise maastikujoonise koostamine ei nõua just palju oskust joonistamises. Püsiva harjutamisega võib igaüks omandada vilumuse joonistada teatud olukorras paar selget ja sirget joont. Tarvilik on ikkagi teatud

otstarvet täitev kõlvuline joonis, aga mitte kunstitöö.

Šveitsi kapten G. Däniker sõnab: „On muuseas õige huvitav näha, kuidas näiteks kool seab üles keelte ja matemaatika alal teatud miinimumi nõudeid, küsimata üksiku anderikkusest. Andevaene peab, kui ta tahab pidada sammu, tahes või tahtmata tegema tublisti tööd. Joonistamisel ei nõuta aga vähimatki pingutamist. Andepuudumise kindlaksmääramiseks on asi lõpetatud. Kui ka siin tehtakse tööd sama intensiivselt, on selge, et igaüks jõuaks ka joonistamises teatud osavuseni.“ Seda teatud osavust ongi küllalt meie ülesande — sõjalise maastikujoonistamise — jaoks.

Kui siinkohal kõneleme sõjalistest maastikujoonistest, siis peajasjalikult kõige lihtsamate abinõudega väheste joonte abil tehtud visandilistest maastikujoonistest ehk skitsidest. Meie ajakohane kaardimaterjal, millega varustatakse sõjategevuseks väeosi, rahuldab täielikult vägede nõudeid täpsa maastiku kujundamise suhtes; ainult erijuhtudel võib tekkida tarvidus instrumentaalseks plaanistamiseks ehk krokeerimiseks kas kaardi asendamise ehk parandamise otstarbel.

Siinkohal olgu veel märgitud, et kirjanduses mõistetakse suuremalt jaolt kroki

all enam täpsemat, vastavate mõõduriistadega valmistatud, võimalikult mõõtkava-truud väiksema maa-ala plaani, olgugi et sõna prantsuskeelne (croquis) tähendus seda otseselt ei tingi. Skitsi ehk visandi (kaardiskits, vaateskits, itaalia k. Schizzo) all seevastu sõjalises tähenduses mõistetakse väheste joonte abil valmistatud visandilist maastikujoonist, olgu ta plaanis või perspektiivis. Need kiiresti valmistatavad visandilised joonised ongi sõjategevuses vägede juhtimisel olulise tähtsusega, mispärast nende uurimist püüame siinkohal rõhutada.

Skits on alati suunatud teatud eesmärgile, sellega erineb ta kaardist. Kaart taotleb üldist eesmärki, mis on mõõduandev näiteks mõõtkava valikul, maastiku kujundamise viisil jne. Sellepärast on kaart üldiselt objektiivne ja sarnleb päevapildile. Olenevalt eesmärgist peab skits selgitama ainult teatud ülesannet, peab sisaldama suurima selgusega ainult seda, mis vajalik selle ülesande lahendamiseks. Ta peab ainult seda näitama, mis tähtis tema eesmärgile. Ta peab koostatama nii kokkuvõttevõttel, et ühe joone kustutamine teeb ta selgusetuks. Üleliiga koormatud skitsil surutakse peaaegu tahaplaanile.

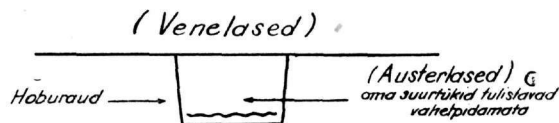
Lahingtegevuse põhimõtted kui ka taktikalised vormid on väga sarnased peagu kõikide riikide sõjavägedes, olgu see kaitse, pealetungil või muil sõjalistel tegevustel. Saavutada jõudude ülekaalu vastase löömiseks on võimalik harukordadel, nii peame püüdma osavamale relvakäsitlusele ja kiiremale kohanemisele lahing-

tegevuses. See sunnib otsima vahendeid, mis võimaldaks kiiremat olukorra hindamist ja otsuse tegemist, et ette jõuda vastasest, tabades teda ootamatult.

Üks seesuguseid vahendeid on sõjaline maastikujoonis — taktikaliste ja tule ülesannete piltlik lahendamine graafilisel teel.

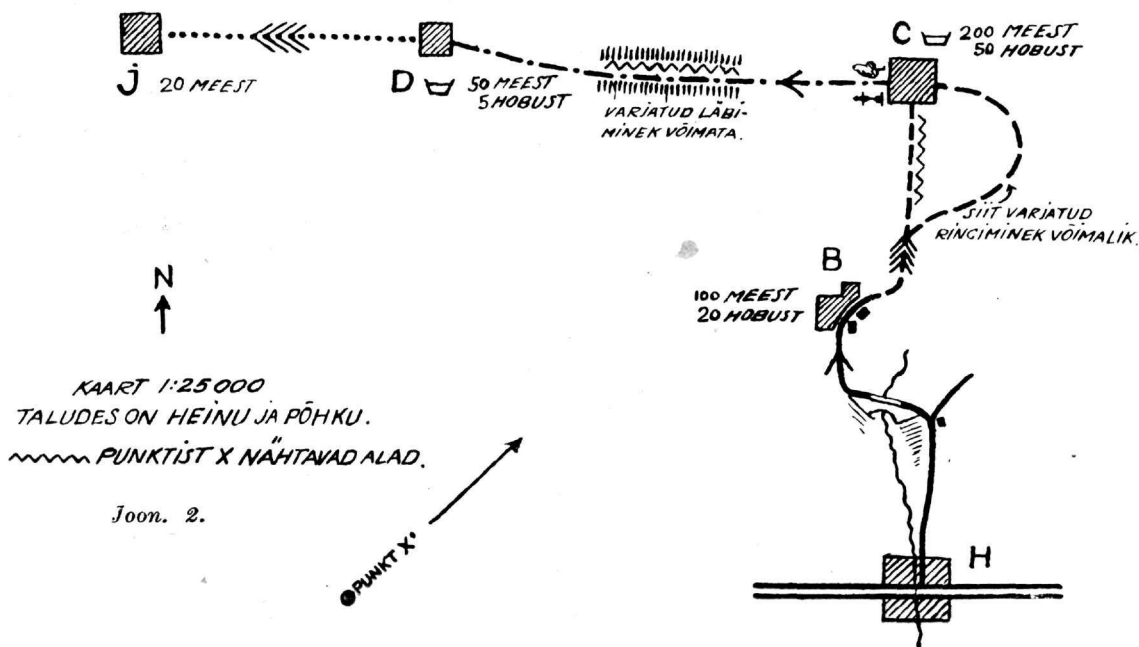
Kuidas mõne lihtsa joonega võib piltlikult kujutada olukorda ja lühendada ettekande teksti, näitab alljärgnev näide Maa-ilmasõjast a. 1914—1918.

Venelaste positsioon Tarnovist loode poole kujutas niinimetatud „hobuseraua“, millest neil avanes võimalus kogu rinnet flankeerida. Suurel läbimurdel 1/2. 05. 1915 oli austerlaste ülimaks püüdeks tungida sisse sellesse hoburaua, vastasel korral oli võimatu pealetung vasakule ja paremale. Esialgne edukas pealetung hoburauale tõkestati aga oma suurtükikivile ja vastase flankeeriva tule tõttu. Selles seisukorras hoburauale sissetunginud väeosa juht saatis oma rügemendi juhatasele alljärgneva ettekande:

Palun kanda tule edasi, kuna nii tegutsemine võimatu. Kohalejäämine vastase flankeeriva tule tõttu samuti võimatu.

Selle teadaande põhjal kanti suurtükiväe edasi ning pealetung õnnestus.

KAART 1:25 000
TALUDES ON HEINU JA PÕHKU.
PUNKTIST X NÄHTAVAD ALAD.

Joon. 2.

Kuidas väheste lihtsate leppemärkide ja joonte abil võib ütelda võrdlemisi palju kiiresti tajutavat, näitab alljärgnev šveitsi kapteni G. Däniker'i poolt toodud teeskits, mis koostatud järgmisel ülesandel: Valmistada teeskits H-st J-ni ja teatada järgmistest asjaolude üle:

1. Tee sõidetavus, käidavus ja tõusud,
2. Tähtsamad punktid tee ülesleidmiseks,
3. Nähtavus punktis X,
4. Korteriolud. (Joon. 2).

Skitsist selgub, et välisuurtükkidega läbitav tee lähtub H külast jõe ida kaldalt põhja ja on tõusuta. Üksikult asuva elamu juures on teelahkme, — tuleb võtta suund läände üle silla. Tee tõus umbes 8%*). Külakeses B kääneb tee ümber kahe maja kirde. Sealt algab külatee tõusuga 13—16%. Umbes 200 m kuni C külakeseni on tee näha punktist X. Sellest kohast võib pääseda mööda C-sse samuti külateed mööda. Külake mahutab 200 meest, 50 hobust; joogivesi olemas. C külast lääne suunas pühakuju ja üksiku puu vahelt väljub põllutee tõusuga kuni 8%. Teeosa umbes 300 m ulatuses on näha punktist X ja sealt ei pääse varjatult mööda, kuna vasakul ja paremal on suured järskused. D-sse võib paigutada 50 meest ja 5 hobust, joogivesi olemas. D-st J külakesse viib jalatee tõusuga 17—20%. J-sse võib paigutada umbes 20 meest.

Muid asju märkida sellele visandilisele joonisele, silmas pidades antud ülesannet, oleks ülearune ja segaks ainult ülevaatlikkust.

See skits näitab, et pikk kirjutis on asendatud selge, kiiresti koostatava ja tajutava joonisega.

Kui enne ülesande täitmisele asumist märgitakse vastavalt kaardilt plokilehele õrna joonega teeosa H-st J-ni, siis ei sünnita teiste vajalikkude esemete ega andmete graafiline märkimine teeskitsile mingisuguseid raskusi ja on kiiresti läbiviidav.

Millisteks ülesanneteks sakslased kasutavad vaateskitsi, näitab alljärgnev joonis.

Sellised iseseisvad vaateskitsid leiavad kasutamist peaaesjalikult positsioonisõjas, kuid ühenduses kaardiskitsiga, krokiiga

*) Tee tõusu šveitsis märgitakse järgmistele leppemärkidega:

∧	tõus kuni 8%,	≡	tõus 13—16%,
∩	„ 9—12%,	≡	„ 17—20%.

ehk topograafilise kaardiga on nad piltlikumaid abinõusid luureteadete, ettekannete, tulekaartide jne. selgitamiseks. Vaateskits peab andma väheste joonte abil iseloomustava pildi, mida looduses kerge leida ja mis laseb õieti ära tunda sõjaliselt tähtsaid esemeid õigel kohal.

Saksa topograafia ala käsitatavast kirjandusest tuleks mainida 1934. a. ilmunud (II väljaanne. I — 1926) G. Baumgart'i „Gelände- und Kartenkunde“. Raamatut võib lugeda saksa ametlikuks juhiseks sõjalise maastikujoonise ja kaardiasjanduse õppeaineis kui ka käsitamise viisides.

(Joon. 3.)

Nõukogude Vene sõjaväes on sõjalised maastikujoonised leidnud ametlikku tunnustust. Seal äsja ilmunud raamatus „Графические оперативно-боевые документы, Москва, 1934, Gosudarstvennoje isdadelstvo“ — on toodud ülevaade, millistel juhtudel tarvitatakse ja millise sisu ja välise kuju peab omama igasugune joonestuseline lisand, mille koostamist nõutakse praegu igalt juhilt sõja olukorras.

Raamatus märgitakse, et viimaste aastate südi töövahendeid otsides nii väikeste löögiüksuste kui ka suuremate väekoondiste juhtimiseks lahingus, manas esile mõningaid sõjalise graafika tüüpe, millised väljalukkorras märksa kiirendavad ja lihtsustavad lahingu juhtimist. Praegusel ajal on need sõjalised graafikad viidud vene sõjaväe lahingu- ja välieskirjadesse ja omavad seal vormitluse graafiliste operatiiv-lahinguliste dokumentide näol.

Raamatus jagatakse graafilised operatiiv-lahingulised dokumendid topograafiliselt viide alg-gruppi: krokiid, skeemid, kaardiskitsid, vaateskitsid ja juhi töökaart.

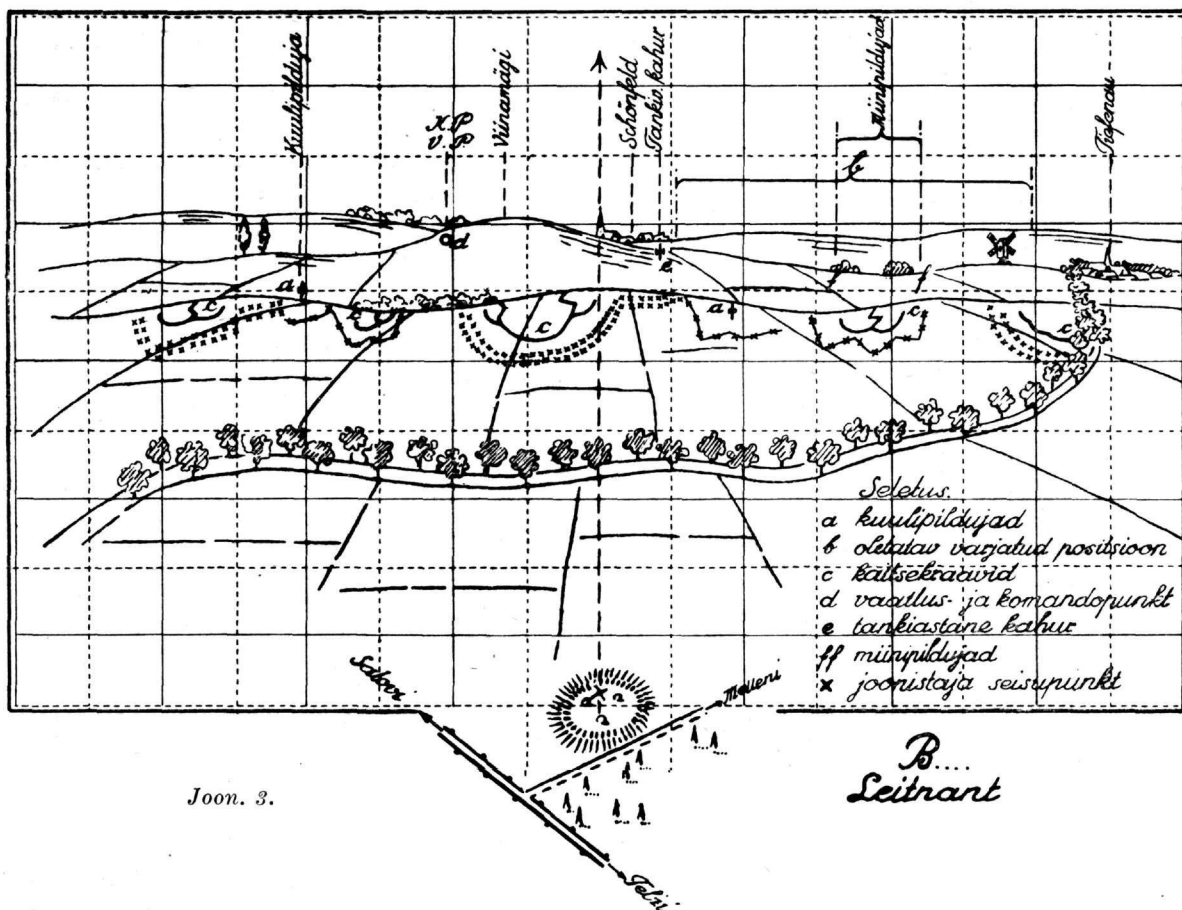
Vastavalt taktikalisele olukorrale ja tule nõuetele on graafiliste operatiiv-lahinguliste dokumentide kasutamine väga mitmesugune. Olenevalt eesmärgist, kas anda käsku või lihtsalt selgitada oma mõtet, võib saata ettekanne, või organiseerida sidet jalaväe ja suurtükiväe vahel, või organiseerida oma allüksuste tuld jne., graafilised operatiiv-lahingulised dokumendid võimaldavad juhil väljendada oma mõtet selgelt ja täpselt, andes edasi seda alulvaille piltlikul, kiiresti tajutaval kujul.

Loetletud eesmärkidest selgub teatud määral graafiliste operatiiv-lahinguliste dokumentide sisuline mitmekesisus. Neist tähtsamaid ja sagedamini tarvitataavad on toodud märgitud raamatus järgmise tabeli näol:

Nr.	Dokumendi nimetus.	Dokumendi kirjeldus.	Lahinguline kasutamine.
1.	Krokii	Maa-ala silmamõõduline ülesvõte, varem ettekatsetatud kindlal taktikalisel eesmärgil.	Kasutatakse juhtudel, kui on küllaldaselt aega ettevalmistustööks ja kui taktikalise ülesande läbiviimine nõuab täpsat maa-ala ülesvõtmist.
2.	Selgitusskeem.	Ligikaudses mõõtkavas valmistatud maastiku joonis, millele kantud ainult taktikalise mõtte väljendamiseks vajalikud maastikuesemed.	Leiab kasutamist kõikidel sellistel juhtudel, kui piltlikult visandilisel joonisel on selgitatav sõjapoliitiline olukord, ettevõetav taktikaline ehk tulivõitluse lahendus.
3.	Käskskeem.	Niisugune käsk, millel pikem kirjalik tekst on asendatud joonistuse skeemiga.	Kasutatakse siis, kui skeemi abil on võimalik anda edasi olukorda ja tehtud otsust selgemini ja kiiremini kui kirjutisega.
4.	Orienteerimiskeem.	Kaardi järgi koostatud maastiku joonis, mis täiendatud mitmesuguste kohalike esemete leppemärgiliste pealkirjadega ja maastikul pealekantavate orienteerimispunktidega.	Tema eesmärgiks on täiendada suulist või kirjalikku käsku piltliku joonisega, mis täpsustab antud korraldusi maastikul.
5.	Orienteerimiskeem suurtükiväe kasutamiseks.	Oma ja vastase asukohtadega täiendatud orienteerimiskeem, kuhu kantud suurtükitule ülesanded mitmesugustel lahinguperioodidel.	Täiendab ja täpsustab piltlikult sellekohaseid tabeleid (planovuju tabliitsu).
6.	Orienteerimisplaan.	Suurtükiväe ülema töö skeem, millele peale kantud ja nummerdatud (märkide kättejuhtimise hõlbustamiseks) orientiirid ja kõik need maastiku punktid, millelele kavatakse avada tuld lahingus.	Vajalisemaid graafilisi dokumente suurtükiväe ülemale ja temaga koos tegutsevale jalaväejuhile.
7.	Aruandekaart.	Lihtsaim, tavaliselt mõõtkavata silmamõõduline maastikujoonis, mis joonistatud ühelt seisupunktilt ja kohati selgitatud perspektiividega. Sellisele joonisele vajalikud kaugused kirjutatakse numbritena juurde.	Neid tarvitatakse sagedamini ettekannetes; asendades kirjaliku teksti, lihtsustab ja kiirustab ta ettekande koostamist.
8.	Kompani suurtükiväe kaart.	Kaardiskits, millele peale kantud oma ja vastase vägede paigutus, orienteerimispunktid ja need tulivõitluse ülesanded, millised jalaväe juht paneb temale juurde antud ehk teda toetavale suurtükiväele.	Kasutatakse igal juhul, mil jalavägi teotseb koos suurtükiväega.
9.	Tulivõitlusekaart.	Kontsentriilsetele ringidele, millele märgitud vastava tulirelva sihiku ehk kvadrandi seaded, ja nurgamõõtja jaotustele joonistatud silmamõõduline maastikuskits, mis selgitatud maastiku ehk tema üksikute punktide perspektiiviliste kujutustega.	Kasutatakse igal juhul tulivõitluse organiseerimiseks eelolevaks lahinguks.
10.	Vaateskits ehk perspektiivjoonis.	Silmamõõduline joonis vastavast maa-alast ehk teatud eraldi asetsevast esemest nii, kuidas ta meile on nähtav.	Neid tarvitatakse sagedamini aruandekaardi täiendamiseks, mil suurema piltlikkuse saavutamiseks joonistatakse perspektiivis üksikud orienteerimiseks tähtsuse omavad esemed. Iseseisvalt kasutatakse perspektiivjoonist peamiselt märgi kättejuhtimise hõlbustamise abinõuna, eriti siis, kui on vaja kujundada vastase poolt vallutatud alasid.
11.	Juhi töökaart.	Antud lahinguolukorra graafiline ülesmärkimine vastavale kaardilehele.	Peetakse juhi poolt kogu aeg lahingu ehk operatsiooni vältusel.

Schönfeldist idas asuva kindlustatud välja-positsiooni
vaateskiits 15.06.18.

→ P

Joon. 3.

B....
Seitnant

Tabelis loetletuist uudsemaid on juhi töökaart. Temas on palju ühist allpool näitena äratoodud olukorraskeemiga. Kuid teda ei koostata kindlaksmääratud kellaajaks teatava ajavahemiku kohta, vaid peetakse tegevuskäsu saabudes järjest lahingu ehk operatsiooni kestel tarvidust mööda, nii kuidas saabuvad teated, ettekanded ja käskudega tehtavad korraldused. Tema pidamine lõpeb ainult lahingu lõppedes. Andmed oma ja vastase vägede tegevusest ja asetusest kantakse mitte, nagu olukorraskeemil seda näeme, maastiku skelettjoonisele, vaid otse selleks värvi-dega tõstetud (metsad rohelised, veed sinised, teed pruunid jne.) kaardilehele sinise-punase pliatsiga, mis kaardilt kum-miga kergesti kõrvaldatav. Muutunud lahingukäik ehk vananenud paigutus kustutatakse ja paigutatakse uuesti vastavalt saabunud teatele. Segimineku ärahoid-miseks pealekanded mitmesugustest lahinguperioodidest märgitakse erisuguste lep-

pemärkide ehk värvi-dega. Teated tege-likkudest vallutustest (oma kui vastase) märgitakse täisjoonega, kuna oletatavad tähendatakse katkendiliselt, millised tõen-duste saabudes täisjooneks muudetakse.

Staapides, kuhu kuhjuvad üheaegselt paljud teated oma ja vastase vägedest, peetakse töökaardid sündmustiku kuuluvuse järgi vastase juhtide poolt eraldi. Nii näiteks diviisi staabi I osak. ülem peab operatiivkaarti, 4-da osak. ülem — luure-kaarti, tagala ülem — tagala kaarti. Juhi töökaart olenematult väeliigist ja töökohast igas lahingu olukorras kindlustab juhile olukorra õiget hindamist, ettekannete te-gemist ja täpsust graafiliste ja kirjalikkude operatiiv-lahinguliste dokumentide koosta-misel — arvavad venelased.

Raamatus on veel rida kujukaid ja õpetlikke näiteid, nagu seda näeme mõnest äratoodust.

Aruande kaart.
(Otõetnaja kartoõka).

Luurerühm põrgates kokku vastase osadega, atakeeris viimast ja võttis 2 vangi. Vastane taganes kiiresti Sivorini küla suunas. Jälitades taganevat vastast, võeti rühm kuusemetsa alt, mis asub Sivorinist edelas, kerge kuulipilduja ja raske kuulipilduja tule alla. Mõne aja pärast vastane avas Sivola mäe ümbrusele suurtükitle. Katsed tungida edasi ei õnnestunud, sest rühmale juhiti nähtavasti varem ettevalmistatud täpne tuli.

Selgitatud vastase tulepesade asukohad luurerühma ülem saatis pataljoniülemale, kes teda läkitas luurele, järgmise ettekande aruandekaardi näol: (Joon. 4).

Sihtkoht: Patüüle... 2.....

Aeg: 14.07.34... 15.15.....

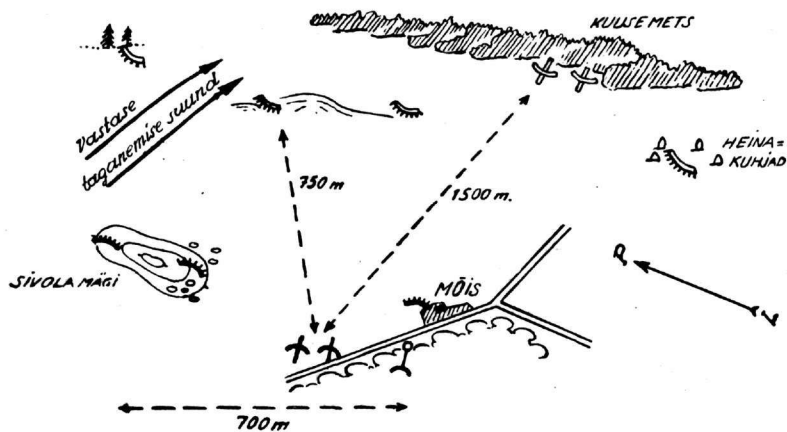
Nr. 0.21.....

Lähtekoht: Teelt Sivola mäe ja Mõisa vahel.....

Kaart: 3km=2,4sm.....

Metsas enne Sivola mäe kohtasin vastast 15 mehe ümber keda täägi löögiga sundisin taganema. Võtsin 2 vangi.

Rühma edasilükkumine tõkestati vastase suurt. ja kuulip. tulega. Rühma asetus ja avastatud vastase näidatud joonisel. jälgin vastase tegevust.

Läkitan sin juures 2 vangi ja neilt võetud 2 kütja ja kaardi.

N.....
5 komp. 1 rühma ülem

Joon. 4.

Olukorra skeem.

Eesmärgilt ja temasse sisendatud taktikalise sisu poolest olukorra skeem kujutab tema koostamise momendiks vastase ja oma vägedest saabunud teadete graafilisi

vormitlusi ja väljendab seega graafilist kokkuvõtet teatud ajavahemikust, mis määratud kõrgema ülema poolt.

Juhul, kui ta sisaldab peajasjalikult andmeid vastasest, omab ta graafilise luurekõkkuvõtte iseloomu ja teda nimetatakse X väeosa frondielseks vastase jõudude asetuse skeemiks ehk frondi luure skeemiks.

Olukorra skeemi koostamise käik mõlemail juhtudel on järgmine:

a) Skelettjoonise valmistamine vajalikkust maa-alast vastava kaardi järgi.

b) Esialgse skelettjoonise täiendamine maastikuesemetega, milliseid nimetatakse olukorra-skeemi koostamiseks kasutatavates operatiiv- ja luureteadetes.

d) Vastavates leppemärkides kantakse skeemile oma ja vastase vägede paigutus. Luureiseloomuga skeemile kantakse oma vägede asetus üldjoontes, kuna olukorra-skeemile, mille eesmärgiks on nii vastase kui oma osade asetuse üksikasjaline valgustamine teatud ajaks, nad tulevad märkida üksikasjaliselt.

e) Vastavates leppemärkides kantakse skeemile teated vastasest. Need märgitakse üles alati üksikasjaliselt. Ainult suurte üksuste olukorraskeemidel lubatakse summaarsete märkimistega üldistada vastase jõude, mis kontsentreeritud ühte ehk teise rajooni.

g) Skeemide operatiivlahingulise dokumendi kuju andmine (millal, kus ja kelle poolt koostatud).

Skeemile kantud teated oma ja vastase jõududest, kes on liikumisel, tulevad tähistada vastava leppemärgi kõrval ajamärgiga, millal üks ehk teine väeosa ehk allüksus asus skeemil näidatud kohale.

Näide: Divstab 10 I osakülile 25. 06. 34 kell 1030 saabusid järgmised teated diviisi rindelt:

1. Lenduri ettekanne, mis visatud 29. rügem. asukohta ja toimetatud divstaabi mootorrattal:

25. 06. 34 kell 0925. Kiviteel Goljni juures — kolonn suurtükiväega rohkem kui rügement. Kaleniki — kolonn kuni pataljon. Stražnitsõ ja mets põhjas — jalaväe, suurtükiväe ja tankide kogumine.

Lendurvaatleja P...

2. Tapatül 10 teine ettekanne: Goteviči nr. 24. 25. 06. 34 kell 1000. Kaart 84000. 1 km Kuzmiči'st läänes asuv mets vallutati 4—5 komp. vastase jõuga suurtükiväe toetusel. Eiminovtsõ'st tulistasid kuni 4 patareid. Danilki's avastati vastase jalaväe kolonn ühes suurtükiväega, kes oli liikumas külasse. Tõmbun Goteviči. Tapatül 10. O...

Veel enne kõikide kirjalikkude ja sõnaliste teadete saabumist osakül 1 käskis joonestajal valmistada temale kella 1000 eelolevast maastikust kaardi järgi maastiku skelettjoonise. Nüüd täiendas ta seda veel nende alaliste kohalikkude esemetega, milliseid mainitakse ettekannetes, kuid mis puuduvad skelettjoonisel. Siis kandis ta skeemile rügementide paigutused, märkides igale nende kohalesaabusel aja. Oma väed ta märkis punase pliiatsiga. Sinise pliiatsiga ta kujundas vastase osade paigutuse nii, kuidas kandis ette lendurvaatleja (tema teade oli viimane), arvesta-

des neid teateid, mida sisaldasid varemad ettekanded.

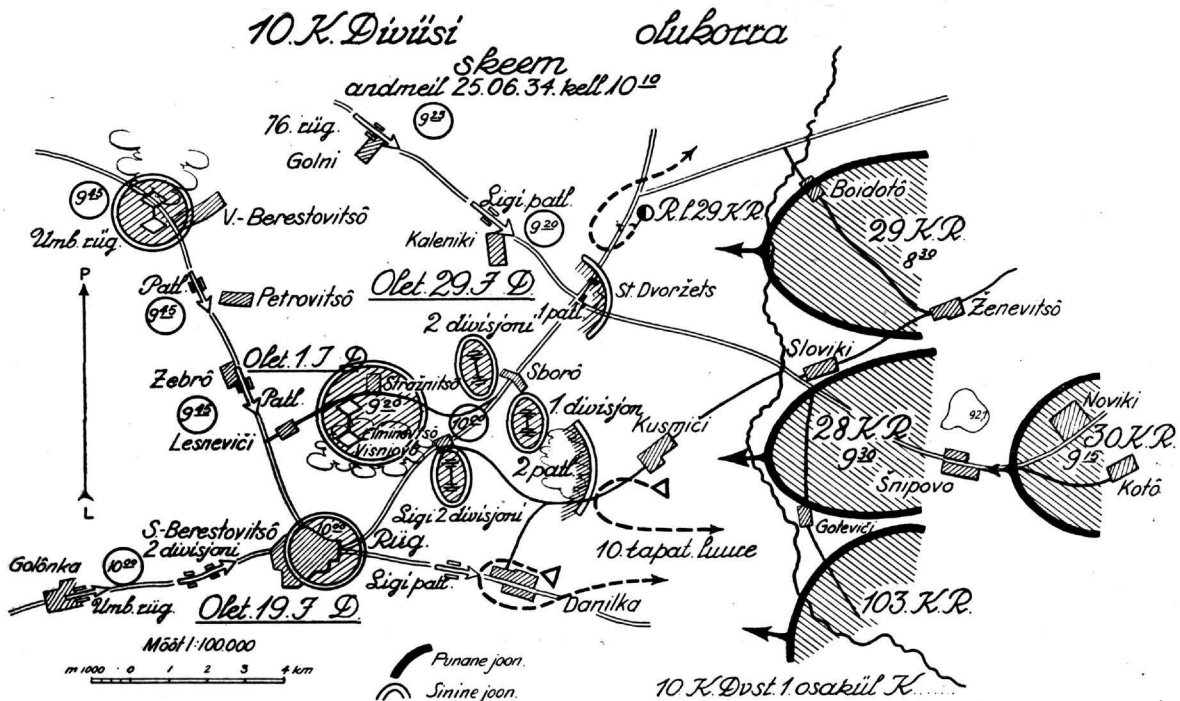
Vastavast märkmikust (numeraatsija polkov) leiab ta, et 10-da kütidiviisi vastas teotsevad vastase 19-nes ja 29. diviis, milliste oletatavate numbritega ta ka vastase jõud ära märgib. Kella 1100, mil osakül 1 pidi esinema divstabül 10 ettekan- dega, oli olukorra skeem valmis sellisel kujul, nagu teda näeme järgneval joonisel. (Joon. 5.)

Jatkub tähelepanelikust pilgust sellele joonisele, et veenduda, kui võrd võitis osaküli ettekanne selle skeemi läbi; kuid peale selle ta on divstabülile valmis dokument esitamiseks divülile, mille koostamisel omas staabi töö selguse, täpsuse ja kiiruse.

Tulekaart.

Tulekaardi eesmärgiks on kergendada jalaväe juhile tema käsutuses olevate tulirelvade tule organiseerimist, mis kindlustab temale küllaldaselt painduvat tulejuhtimist lahingu kestel.

Tulevõitluse kaart peab sisaldama kõike vajalikku täpsaks ja kiireks märgi kättejohitamiseks lahingus. Kõik see peab olema kooskõlas tänapäeva tulevõitluse viisidega (jalaväe side suurtükiväega, kaugemaatulistamine raskeist kuulipildujaist kin- nistelt positsioonidelt jne.). Tulekaart si-

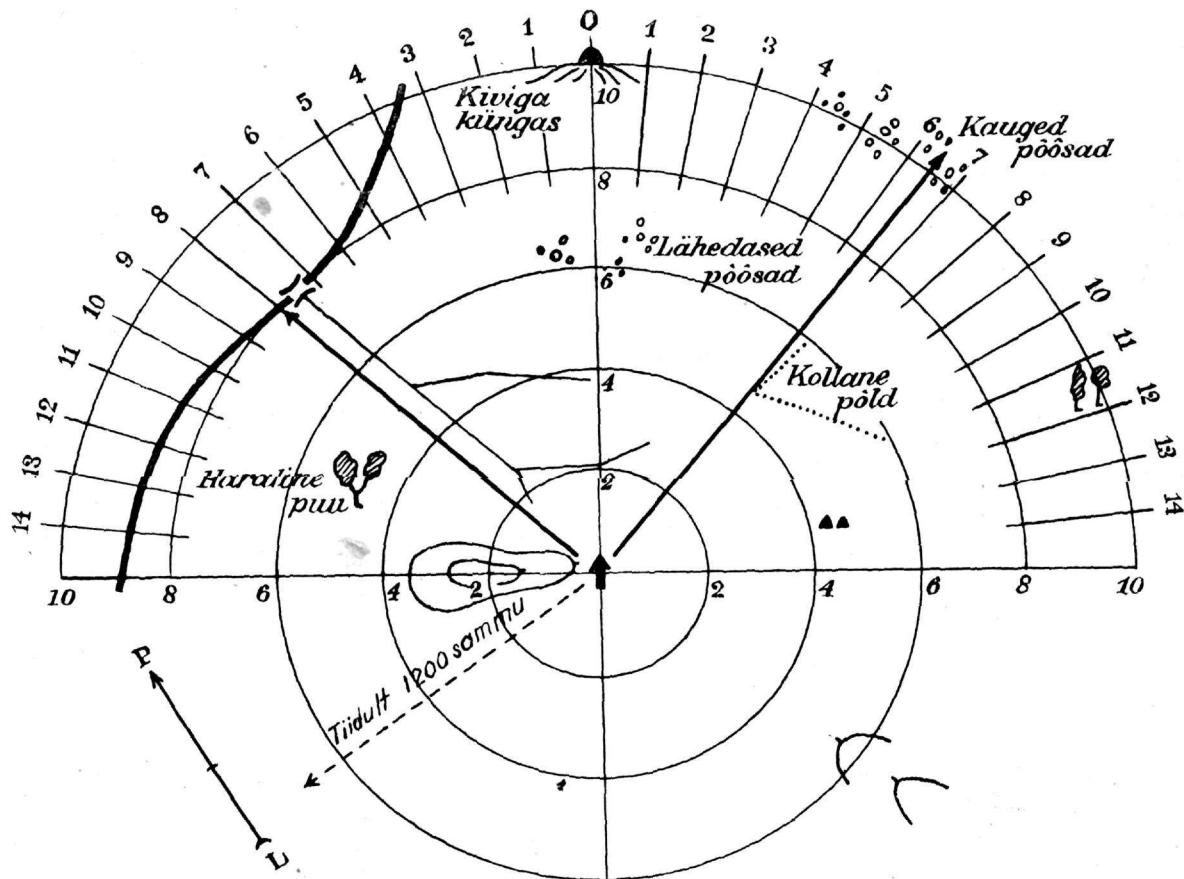
Joon. 5.

saldab: a) vastava tulerelva asupunkti, b) orientiire ja sihtimise abipunkte, kaugetele, keskmistele ja lähedastele distantsidele, d) kaugusi nendeni, millised väljendatud vastava tulerelva sihiku jaotustes, e) nurgajaotisi, ilmuvate märkide orienteerimiseks kaardiskitsile märgitud orientiiride suhtes.

Kaardiskitsi tehniline vormitlemine peab koondama temasse lihtsas, väljaolukorras kergesti läbiviidavas kujus kõik loetletud sisu elemendid. Ta peab olema kiiresti koostatav ja kasutatav lahingus.

kätes ajakohaseks relvaks. Uuekujulist viimistletud tulekaarti näeme joonistel 6 ja 7. See vorm on kõlvuline tule organiseerimiseks igasugustele (lähedatele, keskmistele ja kaugetele) distantsidele, järelikult kõikidele jalaväe varustusse kuuluvatele tulistamisvahenditele.

Kontsentriliste ringide olemasolu, millele keskel asub vastav tulirelv, ühtub täielikult nende üksikute tuleülesannete iseloomuga, milliseid üldises tule süsteemis võidakse seada üles tänapäeva kaitse organiseerimisel. Need ülesanded võivad nõuda

Joone nr. 6.

Juba joon-taktika päevil ellukutsutud tulevõitluse kaart oma algkujul oli laialt levinud ning teda kasutati käesoleva ajani. Kui see kaart omal ajal võimaldas edukalt püssitule juhtimist, siis praegusel ajal ta ei vasta mitte üksi enam tänapäeva tulevõitluse tehnikale, vaid ka ajakohastele taktikalistele vormidele.

Tänapäeva tulevõitluse nõuded manasid esile uue tulekaardi kuju, milline oma tehnilises vormitluses rahuldab kaasaja nõudeid ja teeb tulevõitluse kaardi jalaväe juhi

tule organiseerimist mitte üksi kaitsepositsiooni ette, vaid selle sees (külgedele või taha); viimane on eriti tähtis kompani ja bataljoni ringilisel tulekaitse organiseerimisel.

Et mitte tumestada tulekaardi sisu, kuid samal ajal võimaldada kiiret kauguse määramist ilmuvate märkideni, on tulekaardile joonistatud ainult kaks ühesuguste vahedega pool- ja kolm täisringi, millele kaugused tulirelvast märgitud juurde selle relva sihiku jaotistes. Nii joonisel 6 ringide

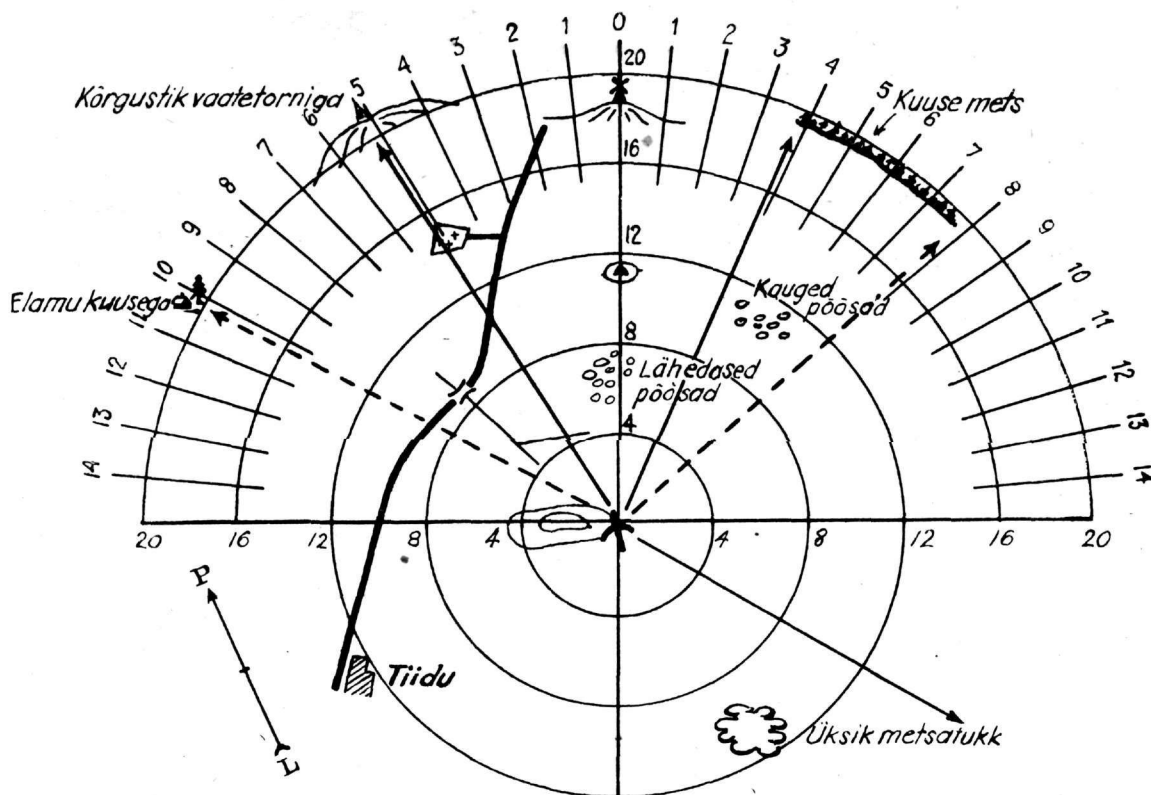
numbrid vastavad vene vintpüssi sihiku seadetele ja joonisel 7 — raske kuulipilduja omale.

Nurgamõõte (100 tuhandikku igaüks) jaotuste olemasolu kontsentriliste ringide võrgul kiirendab ja täpsustab märkide kättejuhatamist ja leidmist. Nulljaotus suunatakse seejuures keskmisele orientiirile (see on ühine suurtükiväega). Eriliselt peab rõhutama, et selline märkide kättejuhatamise viis loob ühise keele jalaväe allüksuste (rühm, jagu) ja suurtükiväe vahel. Eriti suure tähtsuse omab see tänapäeva lahingus kaugele ette nihutatud vaatluspunktide suhtes.

kõik need maastikuesemed, millised tulistamisel näivad tarvilikkudena. Hinnatud kauguste järgi need punktid kantakse vastavatele ringidele ehk ringide vahele.

e) Tulekaart orienteeritakse ilmakaarte järgi; peale selle orienteeritakse ta veel mõne ka kaardil leiduva kohaliku eseme järgi ehk lähema juhi komando punkti järgi, märgitakse juurde kaardikese koostamise aeg ning varustatakse koostaja allkirjaga.

Graafiliste lahinguliste dokumentide kasutamine antud olukorras peab lihtsustama, järelikult kiirustama tema koostaja mõtte väljendamist; samuti peab ta lihtsustama ja kiirustama käsku, teatesse ehk ettekan-

Joon. nr. 7.

Sellise tulekaardi koostamine vastavale plokilehele (kuhu trükitud peale ringid ja nurgajaotused) nõuab õige vähe aega ja on järgmine.

a) Võrgu keskele kantakse selle tulirelva asukoht, mille tarvis koostatakse kaart.

b) Kirjutatakse ringidele juurde sihiku seadete väärtused.

d) Suunates nulljaotuse valitud keskmisele orientiirile (mis ühine suurtükiväega), kantakse kaardile vastavatel suunadel täiendavad orientiirid, sihtimise abipunktid ja

desse mahutatud sõjalise sisu mõistmist. Neil juhtudel, kui olukorra tingimused ehk mõningail muil põhjusil need nõuded pole rahuldavad, kaotab graafiline operatiivlahinguline dokument tähtsuse ja ta muutub edustavast tegurist vägede juhtimisel pidurdavaks.

Lõpuks väärrib märkimist püü topograafia õpetust viia tihedasse seosesse taktikaliste õppustega ja tulevõitluse organiseerimisega. Topograafia ainet, vähemalt tema rakenduslikku osa, mille all mõtleme siinkohal sõjalisi maastikujooniseid, ei saa

vaadelda kui haru omaette, vaid seda tuleb õppida taktikalistel õppustel tulevõitluse organiseerimisel jne. väljal kui ka sõjamängudel. Nagu eelpool juba märgitud, on joonestuseline osa siin vähem tähtis, peaaegu on selgus mõtlemises ja oskus kriitiliselt vaadelda. Seda pole võimalik omandada üksi joonistusharjutustega ruumis või mäekünkal istudes ilma vastava sõjalise te-

gevustiku loomiseta. Pole loota positiivseid tulemusi, joonistades perspektiivisandit, asumata vastavasse olukorda, samuti kasutuks jääb matkplaanistus ilma kindla ülesandeta.

Kasuta on ainult õppida joonistama üht või teist sõjalist maastikujoonist ilma teda rakendamata.

Jaht sõjalise spordina ja laskeosavuse arendajana.

Kol.-ltm. H. Vanaveski.

Sõjamehe väljakujundamisele puhtsõjaliste õppuste kõrval, nagu seda on relvade tundmaõppimine ja käsitamine, kindlustuste ja tõkete ehitamine, taktikalised õppused, manöövrid jne., aitavad kaasa suurel määral veel mitmesugused tegevusalad (sport, ekskursioonid, reisirid, male, jalgpall, tennis ja muud mängud), mille eesmärgiks ja tulemuseks on sõjamehe füüsilise jõu, vastupidavuse ja osavuse arendamine, tema üldhariduse tõstmine ja silmaringi laiendamine, inimeste ja maastiku tundmaõppimine ning kiire otsustamisvõime väljakujundamine.

Sporti väga mitmesugusel kujul harrastatakse kaitsevâes suurel määral ja spordi kasulikkuse vastu keegi ei vaidle. Spordi abinõude muretsemiseks ja sportlike harjutuste võimaldamiseks ning osavõtjate ergutamiseks kulutatakse võrdlemisi suuri summasid mitmesugustest allikatest.

Kuid üks sõjalise spordi haru leiab kaitsevâes hoopis väiksemat tähelepanu, kui ta seda vâariks oma tähtsuse poolest. See on jahipidamine jahiseaduse alusel.

Kui võrrelda viimasel ajal levinud laskmist väikekalibrilistest püssidest, mis sünnib kindlas asukohas, paigalseisva ja teatud kauguses asetseva märgi pihta, jahipidamisega väga mitmekesisel maastikul, iga sugustel õöpäeva aegadel ja ilmastiku seisukordadel, kus ei ole teada ette märgi ilmumise asukohta, kus kiiresti liikuv märk ilmub ainult lühikeseks hetkeks — kui võrrelda neid kahte sõjalise spordi haru, siis ei ole mingit kahtlust selles, et viimane on tegelikule sõjale palju lähedam kui esimene ja tema mõju tubli sõjamehe väljakujundamisele on ka palju suurem.

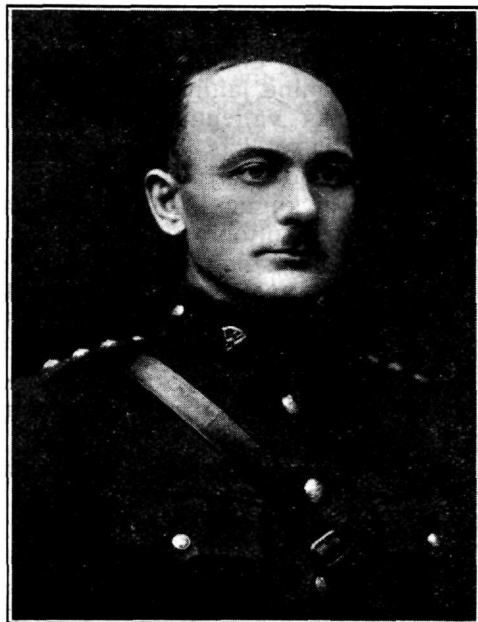
Jahimees, kes ootab jänest või rebast kitsal metsa sihil, mille ületamiseks see vajab napilt ühe sekundi, peab suutma selle lühikeses aja jooksul jahilooma näha, tema peale sihtida, paugu anda ja teda tabada. Kui sõjavägi oleks arendatud välja sama kiirele tegutsemisele, siis tema vastase juures hüpped muutuksid väga hâdaohtlikuks ja peaksid olema koguni lühiajalised. Jaht arendab kiiret otsustamist, sihtimist ja tulistamist.

Jahilkäimine on parim abinõu maastiku tundmaõppimiseks. Kui võrrelda ümbruskonna maastiku tundmises kahte ohvitseri, kellest üks on jahimees ja teine ei ole, kaks kolm aastat pärast uude teenistuskoha tulekut, siis vahe on väga silmapaistev. Jahimees tunneb iga väiksematki teerada, metsatukka, soid ja heinamaid, kuna mittejahimehe teadmised on palju pealiskaudsemad. Ka orienteerumisvõime on jahimehel palju parem kui mittejahimehel.

Külaskäigud naaberjahipiirkondadesse laiendavad seda detailselt tundmaõpitavat maastikku mitmekordselt. Kui tulevikus tekiks ainult kaitsevâelastele kuuluvad jahipiirkonnad ja kui kujuneks kombeks kutsuda külalisi ka kaugemal asetsevatest vâeosadest, siis kaitsevâelastele-jahimehelleiduks hâstituntud maastiku rajoone mitmeski kodumaa nurgas, kuhu sattumine mittejahimeestele on vähe tõenäoline.

Jahilkäimine on parimaks vastuabinõuks nârvlikkuse ja nârvikava vâsimuse vastu, mille all kannatavad paljud staapides ja kantseleides töötavad kaitsevâelased. Jahil olles unustab jahimees omad igapäevased mured ja askeldused, tema nârvikava puh-

Erumajor Johan Toss †

Erumajor J. Toss †

10. aprillil s.a. pärast pikaldast rasket haigust sulges silmad igavesele unele erumajor Johan Toss.

Erumajor J. Toss sündis 1890. a. Viljandimaal Tuhalaane vallas. End. Vene sõjaväkke kutsuti sundaega teenima 1911. a. ja määrati 15. Siberi küttide rügementi. 21. märtsil 1916. a. saadeti Põhja väerinna lipnikkude kooli, mille lõpetas sama aasta 25. juulil ja ülendati lipnikuks. Peale kooli lõpetamist teenis 261. jalaväetagavarapataljonis, 479. jalaväe Katinovski rügemendis ja 120. jalaväediviisi surmapataljonis noorema ohvitserina. Maailmasõjas võttis osa lahingutest 19. septembrist 1914. a. kuni 21. märtsini 1916. a. ja 30. septembrist 1916. a. kuni

6. detsembrini 1917. a. 4. jaanuaril 1918. a. tuli nooremleitnandina Vene väest Eesti Rahvuslikku väkke ja määrati 2. Eesti jalaväerügementi, kus teenis kuni Eesti Rahvuslike väeosade laialisaatmiseni okupatsiooni võimude poolt. Eesti kaitseväkke astus major Toss 23. novembril 1918. a. ja määrati 2. jalaväerügementi 4. kompani nooremaks ohvitseriks. Lahingus 3. veebruaril 1919. a. Rogosina küla juures langes Vene punaste kätte vangi, kust 5. novembril 1919. a. ära põgenes. Peale sõjavangist tagasi jõudmist teenis edasi 2. jalaväerügemendis vanemohvitserina ja kompani ülema kohusetäitjana ning võttis osa lahingutest kuni sõja lõpuni. Rahuaja kättejõudmisel jäi edasi kaitseväeteenistusse. Teenis Sakala Partisanide rügemendis ja Soomusrongide diviisis soomusauto „Kalevipoeg“ ülemana. 27. veebruaril 1923. a. kutsuti J. Toss Piirivalve teenistusse ja määrati Peipsi jaoskonnana rajooniülemaks, missugusel kohal teenis kuni vabastamiseni. 1924. a. kõrgendati kapteniks vanusega 28. märtsist 1918. a. ja 1933. a. — majoriks vanusega 24. veebruarist 1933. a. 1926. a. lõpetas alalisväe ohvitseride kursused. Piirivalve teenistusest vabastati terviselistel põhjustel 1. juulil 1934. a.

Erumajor J. Toss'i teeneid Vabadussõjas on hinnatud tasuta maa annetamisega. Endisest Vene väest omas P. Stanislause 3. järugu aumärgi mõõkade ja lindiga.

J. Toss piirivalve teenistuses olles täitis suure hoolega pealepandud kohuseid ning võitis oma sõbraliku ja lahke olekuga kõikide kaasteenijate poolehoidu. Need, kellel on olnud kokkupuutumist kadunuga ei unusta kunagi seda heasüdamlikku, õiglast ja rahulikku inimest.

Teda jäid leinama abikaasa kahe pojaga, kaasteenijad Piirivalves ja laiem tutvusringkond.

Puhka rahus sünnimaa mullas!

kab praegusaja elu kiirest tempost ja ebastabiilsusest tingitud väsimusest. Jaht viib ta lähemale loodusele ja ürginimese elukommetele, kaugemale meie aja kultuuri kahjulikkudest mõjudest. Elavas looduses saab ta tagasi kadumakippuva vaimse tasakaalu.

Vaadatuna füüsilise vastupidavuse arendamise vaatepunktist, on jahilkäimine heaks

rännaktreeninguks. Ilma eesmärgita inimene aga harilikult ei võta ette kestvat ja väsitavat rännakut, kui selleks puudub mõjuv surve.

Jahilkäimine aitab ka kaasa sõja korral vajaliku varustuse soetamiseks, sest jahimehel peavad olema head veekindlad saapad, mis jalgu ei pigista ega hõõru ja mis sõja ajal on väga väärtuslikud.

Jahi positiivse mõju üle laskeosavuse arendamisele on vist küll üleliigne kulutada sõnu. Jahipüssist laskmine arendab kiiret palgepanekut ja sihtimist ning võtab laskurilt kartuse tulirelva vastu.

Lindude laskmine õhust on heaks koollis lennukite tulistamise alal. Et tabada kiirelt liikuvat lindu, selleks jahimees arvestab tema liikumise kiirust ja oma haavli-laengu või kuuli lennuaega, et leida õige sihtimise punkt. Kui laskurid lennuki tulistamisel käivad sama teed, siis tulemused on hoopis suuremad, kui mõtlemata laskmisel lennuki üldsuunas. Jahimehe arvestuse järele, võttes aluseks tabatava pindala suuruse ja kauguse, on lennuki tabamine vintpüssi kuuliga niisama võimalik kui linnu tabamine kuuliga 10—20 korda väiksemalt kauguselt.

Kokkuvõttes, tõelise sõjamehe väljakundamisele mõjub jaht mitmest küljest kasulikult, seepärast tuleks sellele spordialale pühendada väärilist tähelepanu. Kaitsevälane, kes on hea jahimees ja seega ka hea laskur, kes külmast ja sajast hoolimata on harjunud liikuma metsades, soodes ja rabades, on sõja ajal alati väärtuslikum, kui kõige parem tennis, jalgpalli, male või ping-pongi mängija.

II.

Jaht olevat kallis lõbu ja ainult rikkaste ajaviide, see on harilik arvamine. Kuid kallidus oleneb sellest, kuidas küsimus on lahendatud. Kui tennisemängija omal kulul ehitab tennisplatsi, selle korras hoiab ja muretseb kõik abinõud, kui jalgpallimängija ise rendib ja peab korras mänguplatsi ning omal kulul sõidab naabrite juurde või kogu ni välismaale oma jõudu proovima — siis ka need spordialad ei ole odavad. Kui

kaitsevälaste osavõttu jahist lugeda kasulikuks ja soovitavaks, siis ka seda spordiharu on võimalik muuta odavamaks.

Kaitsevägi kulutab teatud summad spordi ja meelelahutuse peale. Kui jahti lugeda spordiks ja meelelahutuseks, siis ei oleks vastuolus seaduste üldmõistega mõningate summade kulutamine jahinduse toetamiseks. See toetus võiks väljenduda jahipidamise maa-alade rentimises kas väeosade või garnisonide ohvitseride ja üleajateenijate kogude poolt. Kui kogudel selleks summasid ei jätaku, siis eelpooltoodud oletuste juures on maksvate seadlustega lubatav neile selleks toetust anda väeosa säästsummadest.

Jahipüss ja tarbed igal jahimehel loomulikult peaksid olema isiklikud. Jahist osavõtjatena tuleb mõelda kaitseväge kaadrit: ohvitseri, kv. ametnikke ja üleajateenijaid. Noorematele juhtidele on jaht kasulik laskeosavuse arendajana, vanemates eluaastates isikutele aga peasjalikult tervislikust vaatepunktist.

Kogu kaitseväge kaadri osavõtt jahist on vaevalt mõeldav ja see tähendaks kaldumist vastupidisesse äärmusse, mis on kahjulik: kui tekib liiga palju jahimehi, siis jahiloomad muutuvad harulduseks. Jahimeeste arv ja nende jahilkäimise sagedus peavad olema kokkukõlas jahiloomade arvuga.

Kaitsevälaste-jahimeeste pere suurendamiseks on vaja ainult väikest tõuget, rahaline külg on siin kõrvalise tähtsusega. Kuid sel juhul, tasakaalu alalhoidmiseks, kerkib üles jahimeeste-mittekaitsevälaste arvu vähendamise küsimus.

Oleks soovitav, et jahi kohta kaitseväge kasvatuse abinõuna saaks avaldatud arvamiisi ja need algaja jahimehe eelpooltoodud mõtted võetaks arvustusele.

Kaitseväge muusikalisi küsimusi.

Kuigi kaitseväes leidub kaitsevälasi, kes kaitseväge-muusikale kuigi suurt tähelepanu ei taha kinkida, muusikat, samuti ka muusikamehi, alahinnates, julgen siiski tõendada, et enamusel meie kaitseväge vanematest ja noorematest juhtidest on need küsimused väga südame lähedased. Ei saa ju kuidagi teisiti seletada seda väeosade ülemate head tahet mitmekesisistada väeosade äripäevaseid (võib-olla rahuaegse teenistuse juures üksluisetena näivad) õppusi mingitviisi muusikaga. Väeosad on osalt soetanud isegi mitteametlikult orkestreid. Küsitakse nõu trummide ja trummi-

vilede ostmiseks jne. Pean oma kohuseks selgitada mõningaid kaitseväge-muusikasse puutuvaid asjaolusid ja vastata minule esitatud küsimustele avalikult, kuna leian, et need huvitavad kaitsevälasi laiemas ulatuses.

Kaitseväge-muusika! Neid sõnu kuuldes oleme harjunud ette kujutama gruppi kaitsevälasi mängimas marsse ja ajaviitemuusikat. Olen kuulnud tihti arvamusi, et muusikat on väeosas vaja õppuste mitmekesisistamiseks, pidulikkuse andmiseks teatavatele sündmustele,

pidustustele jne. Tundub, et suuremale enamusele kaitseväelastele on tähelepanematuks jäänud üks tähtsamaid kaitseväe-muusika põhielemente — kaitseväe-muusika kui äratus- ja ergutusvahend. Mineviku muretuste ajajärkudel kunst pidi seisma inimeste sisetunde passiivsete elamuste teenistuses, tekitades kurbuse- või rõõmutundeid, kõrvale jättes sihi, äratada inimest teotsema. Praegusel rahvaste ja rahvusluse ärkamise ajastul ülesehitavas suunas ei hinnata enam sedavõrd viljatut tunnetamist ja mõtet, kui tahet, inimese kindlat tahtejõudu, mis kihutab teotsemisele. Usun, et meie kaitseväe-muusika arenemise suund peaks olema sihitud peaaesjalikult sõduri ja kodaniku vaimustamisele ja äratamisele tegudele. On maid, kus on pööratud suurt tähelepanu kaitseväe-muusikale, eriti peab siin mainima Saksa, siis Rootsi, Itaalia, Inglise ja Tšehhi riike. Kuid üht peab otsekohe tähendama, et meie ei võiks arvata, nagu oleks võimalik ühe silmapilguga nõia-väl võluda välja meie orkestritest värskendavat, elustavat muusikat. Meil puudub ka siin nagu paljudes muusikas asjus see kujunenud traditsioon. Meil on siingi ehitatud mõndagi vana Vene lagunenud varemetele. Ma ei taha sellega öelda, et Vene muusika oleks olnud halb, kuid meie ei pärinud oma kaitseväe-muusikat sealt kui valmishoonet, vaid meie ehitasime neile varemeile, paikasime osalt, lappisime. Kui tähele panna kaitseväe-orkestrite mängu kas või raadio kaudugi, leiame et on mitmesuguseid orkestreid, ettekandeviise ja mitmeid suunasid. Meie kaitseväe-muusikal on puudunud aga see kindlakujuline palg, ühtlane suund. Ei saa aga kujutleda, et see võiks välja kujuneda paari aastaga. Kuuldes üht Rootsi paremaid kaitseväe-orkestreid, avaldasin imetlust selle stiilipuhtale, gratis-öösile ja kindlarütmilisele muusikale, heale orkestrile ja selle orkestri elavale juhile. Öeldi, et minul ei tarvitse uskuda, nagu oleks see kõrge muusikaline tase ainult praeguse juhi saavutus, vaid suunaandjaks on olnud eelmine juht, kes oma eluea selle orkestri juures järelejätmata hoole ja püsivusega töölanud.

Meil on samuti vaja üles seada kindlakujulised tähised ja siis suunata oma töö selles sihis, ning edu ei ole meilgi kättesaamatu. Kuid üks asi on veel kaunis olulise tähtsusega, see on muusikamehe isik. Et teisi äratada, peab igas üksikus muusikamehes pesitsema see rõõmus elusäde, mis mängu kaudu sütitab. Kui olud soodsad ja loodetud edu jääb saavutamata, siis võib vigu mujalt otsida. Ei tahaks öelda, et seni muusikamees oleks olnud kadestusväärnes olukorras. Tema pidi viibima igalpool, kus sündis midagi pi-

dulikku, kuid oma välimuselt (mõtlen siin just riietust) pidi ta tihti end tundma säärestel juhtudel nagu nurkasurutuna. Vaja vaid meelde tuletada sõdurit tööriietuses ja säärsaabastes ballisaalis. Õnneks on sellest küsimusest üle saadud. Kaitsevägede Ülemjuhataja on siin selgesõnaliselt avaldanud oma arvamise: „Orkester peab olema riietatud silmapaistvalt ja hästi.“

Teine küsimus aga, minu arvates kõige valusam, on palga küsimus. Seni, kus I järgu muusikamees arvatakse vääriliseks vaid II järgu kingsepa, rätsepa, tuletõrjuja, hobuserautaja ja kõigi teiste II järgu eriteadlastega, annab see südamepõhjas ennast ikka veidi valusana tunda. Võibolla oli see esimese palgatabeli koostamisel mõistetav: siis oli orkestril palju tasulisi mängu. Muusikamees teenis suvekuul kuni paarkümmend krooni kuus tasuliste eramängudega. Need ajad on aga möödas. Näiteks möödunud tegevusaasta jooksul oli Tallinna garnisoni orkestril vaid kaks tasulist puhkpilli-orkestri eramängu. Rohkem mängu oli küll jazz-orkestril, kuid viimases koosseisus mängib piiratud arv muusikamehi 5—11 meest, enamuses ajateenijad, seepärast ei mõjуста see sugugi üldist olukorda. Peab märkima, et kaitseväe muusikamehe palk on ainult üks kolmandik kuni pool teistes poolriiklikes asutustes, näit. teatris ja Riigi-ringhäälingus teenivate ametivendade palgast. See olukord ei võimalda teenistuses pidada häid muusikamehi. Need valguvad kaitseväest kahjuks eelpool nimetatud asutistesse. Palgaküsimuses olen mina, samuti nagu minu eelkäija, teinud vastavaid ettekan-deid, kuid tagajärjetult.

Üheks hellaks küsimuseks on tasulised mängud. Orkestrid seni mingisugust riigitoe-tust peale palgade ei saanud. Pillide korras-hoiuks ja nootide ja pillide ostmiseks tuli sum-masid teenida tasuliste mängudega. Tööta muusikameeste pealekäimisel keelati kaitse-väe-orkestril mõne aasta eest suvine mäng ühes suvituskohas, kuid teatrite orkestrandid, kes ka pooleldi riigipalgal, võtsid samal ajal oma peale suveorkestrite kujundamise mit-messe suvituslinna, kuigi nemad teatritege-vuse vaheajal saavad palga edasi. Kaitseväe-orkestrite sissetulekud seitsaadik on väga kokku kuivanud. Uusi pille ei ole jõutud mu-retseda, samuti uusi noote väga vähe. Kuu-laja kaebab, et meil mängitakse vaid vanu marsse, kuid uute marsside muretsemine on kaunis kulukas: orkestri noodid on kallid. Kõik ei meeldi meie kuulajaile, või on marssi-miseks kõlbmatud. Neid pole võimalik varem kuidagi kuulata, vaid tuleb valida kataloogist usaldades ilusat marsi nime. Praegu on Kaitsevägede Ülemjuhataja toetusel Tallinna gar-

nisoni orkester saanud vähemat toetust, mille eest uuendati pillide koosseisu.

Üht viga võiks nootide muretsemisel siiski parandada: et meie vähesed orkestrid ei ootaks ühtki nooti paralleelselt. Need vähesed sendid, mis suudame välja anda, peaksid minema hädaliste vajaduste puhuks. Meie oma väikeriigi orkestrites peaksime saama seda läbi viia, mida on teostanud niisugune rikas riik nagu Rootsi. Möödunud sügisel külastades Rootsi kaitseväe-orkestreid imestasin, et ei näinud kuigi palju trükitud noote. Minule selletati, et olevat mõttetu kulutada raha nootide ostmiseks igale üksikule orkestrile. Nemad kirjutavad üksteisest noote ära või laenavad tarviduse puhul üksteisele noote. Meil aga samal ajal sõjaaegsete kaitseväe-orkestrite likvideerimisest ülejäänud noodid lebavad kuskil lukustatud kappides ja koltuvad, orkestrid võib-olla ostavad samu noote äridelt.

Minnes tagasi tasuliste mängude juurde on meie kaitseväe-orkestritele sissetulekute võimaldamiseks kõik jazz- ja salongorkestrite mängud tasulised ka kaitseväe pidustusil. Oleks ka loomulik, kui neid orkestreid, kes otseselt ei täida kaitsevälisi ülesandeid (osalt mängivad oma isiklikudel pillidel) ülal peetakse nende organisatsioonide ja asutiste poolt, kes neid tarvitavad. See põhimõte leiabki enam pool-dajaid: kõige rohkem näiteks toetas Tallinna garnisoni orkestri jazz-koosseisu möödunud aastal Garnisoni ohvitseride naisklubi, siis ohvitseride keskkogu. Kuid mõned üksikud ohvitseride kogud arvasid, et ei ole õiglane kaitseväe-orkestril võtta tasu mängimise eest üksikute ohvitseridekogude poolt korraldatud koosviibimistel, ja jätsid sellegi vähese tasu maksmata. Soovitavam oleks küll, kui kaitseväe-orkestrid saaksid iga aasta kindla summa eelarve korras pillide ja nootide muretsemiseks (nagu lubatud Tallinna garnisoni orkestrile 1935/36 eelarves uute pillide ostmiseks) ja muud vähemad väljaminekud (noodipaber, pillide parandus, korrashoid jne.) kaetaks orkestri teistest sissetulekutest (tasulised mängud, ohvitseride kogude toetused jne.). Kui ohvitseride kogude ehk väeosade säästu eelarvetes oleks ette nähtud summad garnisoni orkestri toetuseks, langeks loomulikult ära tasuküsimus kogude koosviibimistel ja muudel kogu poolt korraldatud pidustusel. Muidugi peaks sel juhul ka muusikameeste palgaaste viidama ühtlasele tasemele; praegu aga on muusikameestel siiski seaduslik ja moraalne õigus lisateenistustele.

Puudutades veel orkestri avalikkude kontsertide küsimust, peab rõhutama nende erilist tähtsust orkestri arenguks. Ilma avalikkude esinemisteta on orkestri töö nagu tööstuse või käitise töö, missugune töötab vaid

lattu. Selge, et seesugune käitis sureb välja. Ka muusikamees sureb sellise töö juures kui teadlik, vastuvõtlik, elav orkestri liige, muutudes tuimaks, puiseks, ükskõikseks. Tuim, väsinud ükskõikne inimene ei kõlba enam muusikameheks. Avalik kontsert annab hoogu ja inu, ergutab, hingestab, värskendab. Tuleks pöörata sellele küsimusele suuremat tähelepanu. Kui muud võimalused avalike esinemiseks puuduvad, tuleks korraldada kontserte oma garnisoni kaitsevälastele; ka eraisikutele võiks võimaldatud olla odav sissepääs. Parem oleks aga korraldada avalikke rahvakontserte mõne kino või teatri ruumes, kuhu inimesed võiksid sisse pääseda üliirietes, odava sisseminekumaksu eest. Nagu näitab Töölismuusika-ühingu eeskuju Tallinnas, võib seesuguse hea korralduse juures koonduda nende kontsertide ümber teatud kindel ringkond asjahuvilisi, ja see oleks orkestritele ta-suv ka majanduslikult.

Niipalju oleks orkestrite põnevamaid päevaküsimusi. Nüüd veel väeosade huvialalisi küsimusi.

Väeosad soovivad tihti muretseda rivitrumme ja trummiflööte. Trummide muretsemisel peaks arvestama, kas mõeldakse neid kasutada ainult õppeplatsil või ka rivisliikumisel. Viimasel juhul ei võiks trummid olla liig sügavad. Trummilööja käed peavad trummi lüües olema vabad, mis takistab trummi rihmaga liiga kõrgele tõstmast. Pikk trumm on takistuseks käimisel. Üks rivi-väeosa ostis omale rivitrummideks jazz-orkestri trummi tüübi, kodumaa töö. Trummid on muidu väga head, kuid liikumisel tülikad. Trummide hind on harilikult 25—60 kr. tükk. Parimad on Inglise trummid. Mis puutub trummiflööte, siis meie kliimas oleks soovitav neid tellida metaallist tingimata plaatidega aukude kohal, mis võimaldab kinnastega mängu. Neid seesugusel kujul müügil ei ole, vaid plaatidega varustatakse neid eritellimise peale. Veel oleks ohuline tellida mitte flööte, vaid vilesid n. n. flageolette. Need on otsast puhutavad, kerged mängima õppimiseks. Hariliku trummiflöödi korralikuks käsitamiseks kulub umbes 2—3 kuud. Flöötide ehk vilede hind on 8—25 kr. tükk. Kui mõned väeosad soovivad nende kohta lähemaid andmeid, siis olen valmis neid andma igal ajal.

Vajalikke instruktoreid mängima õppimiseks võib saada igast garnisoni orkestrist. Noote meil vajalikul arvil veel ei ole. Tallinna garnisoni orkestris on kohandatud juba mõned eesti viisid trummiflöötidele ja trummidele.

Olgu lõpuks tähendatud, et vajalise efekti saavutamiseks peaks trumme ja flööte olema kumbagi vähemalt neli.

H. L.

Bibliograafia.

LEEDU.

„MUSU ZINYNAS“

Nr. 120 — märts 1935.

Kol. H. Roque — Kaasaegsete sõjavägede motoriseerimine.

Ratsaväe motoriseerimine. Arvamised ratsaväe tuleviku organisatsiooni ja kasutamiseviisi kohta on lahkuminevad.

Paljud euroopa ja ameerika ohvitserid soovivad hoopis kaotada ratsaväe ja hobused, ning need asendada mootoritega. Autorile see vaade tundub liiga äärmusena.

Paljude sõjavägede manöövrid tõestasid ratsaväe väärtust. Seal, kus lendur teatas: „nendes mägedes ja nendes metsades mina midagi ei näinud“, teataks ratsaväelane „nendes mägedes ja nendes metsades mina kellegagi kokku ei puutunud“.

Ratsavägi on jäänud selleks väeliigiks, kes oma liikuvuse tõttu on kõige sobivam kontakti loomiseks. Ratsavägi pääseb läbi igalt poolt ja tegelikult „teeb kindlaks“ vastase asetuse.

Ida ja Kesk-Euroopa rajoonides on ratsavägi hädavajaline. Kuid ratsaväge on vaja arendada, teda kõvendada eriti lülikmasinatega missugused hobuste kõrval täidavad oma eriülesandeid.

Kaasaja ratsavägi peab olema varustatud luureautodega, soomusmasinatega ja transportautodega (inimeste ja laskemoona veoks).

Suurtükiväe motoriseerimine.

Jalaväe saatesuurtükide motoriseerimine on tarviline. Hobuveo puhul selle suurtükiväe kaotused oleksid suured. Rügemendil peaks olema 8 haubitsast koosnev patari.

Diviisi suurtükiväes on lubatav nii traktor kui hobuvedu. Saksa sõjaväes jalaväe diviisi omab 2 gruppi autotraktori ja 1 hobuveo-grupp. Samuti on vajaline armee suurtükiväe ja õhukaitse-suurtükiväe motoriseerimine.

Tagalateenistuste motoriseerimine on vajaline — see võimaldab kaotada II järgu voori.

Eriti tähtis on autotransport toiduainete, laskemoona vedamisel ja haigete ning haavatute evakueerimisel.

Automaterjal. Sõjaks on vaja mitmeid tüüpi masinaid: veoautod (on rahuajal kasutatavad kaubanduses), harilikud trak-

torid (kasutamisel põllumajanduses), väikesed traktorid (kasutamisel viinamarja-väljadel ja aedades).

Need veokid rekvireeritakse. Lülikstraktorite küsimuse lahendamine on raskem. Nende tootmine rahuajal on väike. Nende hind on kallis ja nende kasutamine rahuajal raskendatud. Ka põletisaine muutsemine sõja ajal tekitab raskusi.

Prantsusmaal on veoautod varustatud gaasigeneraatoritega, kuna puhas bensiin hoitakse lennuväele ja kergetele masinatele.

Mõnes kohas kasutatakse ka puhastatud petrooleumi. Samuti halb on asi toorkummiga. Saksamaal tehti katseid kunstliku toorkummi valmistamises. Maades, kus leidub vähe toorkummi, kasutatakse autokumme minimaalse kummi sisaldavusega.

Järeldused: Käesoleval ajal suurte väekoondiste täielik motoriseerimine on teostamatu tema kalliduse tõttu. Seepärast iga rahvas, asudes organiseerima oma sõjaväge, enne kui unistada asjadest, mille teostamiseks puudub võimalus, peab arvestama olemasolevaid hobuseid ja mitmet liiki ja tüüpi masinaid.

Tulevikusõjas erilise tähtsuse omavad tankid: soomusautod — lahinguväljal ja soomuseta — kui transportvahendid. Huvi on saksa firma Schwabischer Hulls poolt väljalastud S.H.W., mille rattaid on võimalik monteerida 10 minutiga. Traktori üldine kaal — 17 T liikumiskiirus tunnis teedel 12 klm ja väljaspool teid 6 klm. Põletisaine kulu 15 H.P. mootori juures 2,8 liitrit tunnis.

Kol.ltn. A. Laats. Eesti Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseride ühing — Eesti Kõrgema Sõjakooli on seni lõpetanud juba paljud ohvitserid, kuid isegi üksteisele lähedased lennud ei saa lähemalt üksteisega tutvuda.

K.S.L.Ü on asutatud 1928. a. ja kooli 10. a. juubeli puhul uuesti korraldatud 1931. a. Sellesse ühingusse astus 93 ohvitseri. Ühingu eesmärk on uurida sõjateadusi, neid levitada, luua sidemeid ühingu liikmetega ja neid toetada materiaalselt ja moraalselt.

Käesoleval ajal ühingus töötab 3 sekretäri: 1) taktikaline, 2) sõjaajaloo 3) sõjatehnika.

Ühingu poolt on organiseeritud sõjaasjanduse loenguid — ja korraldatud sõjaajaloolisi ekskursioone lahinguväljadele ning vaatamisväärsesse kohtadesse.

Ühingu tegevliigeteks võivad olla tegevteenistuses olevad ohvitserid K. S. lõpetanud, ja toetajateks liigeteks samad ohvitserid reservist, samuti ka kõrgema haridusega ohvitserid ja eraisikud, kes tunnevad kaasa Ühingu ja ta tegevusele.

Diplomeeritud ohvitserid Eestis ei ole eraldatud omaette kindralstaabi korpuseks.

Põhikinja § 4 nõuab: „teiste, mitte ühingu kuulumate ohvitseridega hoida alal hea vahekord, ise olla alati korrektne.“

Ülemjuhataja kindral Laidoner on selle kohta avaldanud arvamuse: „Kõrgema haridusega ohvitserid ei pea mitte erinema väliste tunnustega, vaid mõistusega.“

Üldiselt on ühingu eesmärk uurida sõjaasjandust, levitada sõjateadust, kõvendada ohvitseride peres sõbralikke suhteid isamaa ja riigi heaks käekäiguks.

Kindralst. kolonel Grinius. Prantsuse majori Paillé'i meetodi rakendamise meie rasketele kuulipildujatele. Major Paillé'i poolt 1933. a. väljaantud tööarutus (Tirs lointains des mitrailleuses Paillé) Artikkel järgneb.

Major Sepetis. Tehnilise side organisatsioon: jalaväeüksustes mitmesugustel lahingolukordadel (Pataljoni sideõppus).

Käsitletakse järgmisi küsimusi: Rügemen- di ja pataljoni pealetung, rügemendi ja pataljoni liikuvkaitse.

Järeldused: Side korrallikuks funktsioneerimiseks on vaja — 1) töötada välja täpne sideplaan, 2) korraldada edasiandmist, 3) kontrollida ülesannete täitmist sideüksustes.

Major Šulcas. Teleprinterid. Tehes lühikese ajaloolise ja tehnilise ülevaate elektritelegraafi aparateid arengust autor kirjeldab aparati Creed and Co, Ltd. type 3.

B. Juškauskas — Tähelepanekuid sideabinõude kasutamisest. Mõnikord väeüksuste ülemad väliõppustel teadustavad sideülemale oma otsustest liiga hilja. On raske pidada sidet pataljoniülemaga, kes pealetungil oma K. P. vahetavad iga 300—500 meetri järele. Ka on vaja valmistada ette sidemehi — šifreerijaid. Pataljonides siderühma ülemateks peavad olema prantsuse ja saksa armeede eeskujul ohvitserid, mitte allohvitserid, kuna meil pataljoniõigused saavad olema kahe- ja kolmekordselt suuremad.

Majandusala dipl. kol. leitn. Pažemeckas — Kas Leedus on kohane kasuta-

da gaasigeneraatoritega autosid.

4-tonnise autobuse kulude kalkulatsioon 100 kilomeetrile (littides):

Kulude nimetus	Bensin	Nahvia	Puud	Süsi	Bensin ja 25% piirit.
Masina amortisats.	12.00	13.50	13.5	13.50	12.00
Pealiskummid . . .	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Põletisaine	23.80	4.50	5.05	8.00	29.75
Õli	2.40	2.40	2.50	2.50	2.40
Remont	6.00	7.00	7.00	7.00	6.00
Isiklik koosseis . . .	22.00	23.10	23.10	23.10	22.00
Maksud	14.00	14.50	11.30	11.30	14.00
Kapitali %/o	3.10	3.50	3.50	3.50	3.10
Vähemad kulud:					
garaaz, järevalve, administratsioon	7.60	7.60	7.60	7.60	7.60
Kokku	95.90	81.10	78.55	81.50	101.85

Autor pooldab üleminekut gaasigeneraatoritele. Ametlikud side- ja transpordibinõud peaksid viidama üle generaatoritele. Era ettevõtjaid aga tuleks mõjutada vastava maksupoliitika.

Acus-Acukas. Vastus artikli: „Gaasigeneraator autodes“ kriitikale.

Nõutakse puugaasi generaatoriga raskele autole töörežiimi praktilist määramist Leedu olude kohaselt ja käsitletakse puuküttega gaasigeneraatorautode kasutamist sõjalisteks ülesanneteks eriti leedu sõjaväe tarvete rahuldamisel.

Kapten Strazdas — Poola jalaväe diviisi kaabel (traat) sideorganisatsioonist manööversõjas.

Artikli koostamisel on kasutatud kol. Dahleni raamatut — „Lacznosc“, poola side eeskirja III osa ja kapten Piller'i artiklit ajakirjast „Przegląd Wojskowa Techniczny“.

Petkunas Universaalne pioneeri tööriist.

Kirjeldatakse prantsuse kindrali Clement Grandcaut poolt ajakirjas „Revue de Genie Militaire“ soovitatud tööriista, mida võib vastavalt vajadusele kasutada labidana, käsisaena, kirvena, traadikäridena ja lõpuks kilbina või toena laskmise juures.

Kaalulised andmed:

Nimetus	Kaal
Universaal-tööriist ilma varreta —	1,100 kg
„ „ varrega —	1,930 kg
Labidas varrega —	1,600 kg
Kerge kõblas varrega —	1,420 kg
Kerge kirves varrega —	0,850 kg

Siit selgub uue universaal tööriista praktilisus. Senise 3,870 kilogrammi asemel (la-

bidas, kõblas, kirves) on vaja kanda vaid 1,930 kg. s.o. kaks korda vähem. Tööriista kaalu on võimalik vähendada veelgi, kui teha ta kroomterasest.

Siinjuures töö edu muidugi uue tüübi juures on vähem kui see on praegu kasutatavate tööriistade tüüpide juures. Kuid see vähenemine on väikene ja ei kutsu esile suuri arvustusi. Tähtsam takistus uue tööriista tarvitusele võtmiseks on praegu olemasolevad seniste pioneertööriistade suured tagavarad.

Välisriikide sõjavägedes on toodud märkmeid tankide üle, poola vaateid metsa kasutamiseks, kuulipildurite ettevalmistisest, tankivastasest kaitsest, N. Vene kõlasmöödu jaamadest, kodanikkude gaasikaitsest Saksamaal ja niitva lennu rünnakutest.

Kriitika ja bibliograafia osas on toodud kokkuvõtteid leedu, prantsuse, vene, poola, saksa sõjakirjandusest ja on refereeritud ajakirjasid: läti — „Kadits“, eesti — „Sõdur“, N. Vene — „Vojennõi Vestnik“ ja poola „Przeglad Piechoty“.

ROOTSLI.

„Ny Militär Tidskrift“ No 5 — 1935.

Balti kaitsejõudude ülemad.

Selle peafkirja all avaldab „Ny Militär Tidskrift“ nr. 5, kindralite Laidoneri ja Berkis'e ning kolonel Raštikis'e elulood.

Kindral Laidoneri kohta ütleb rootsi ajakiri muuseas järgmist:

„Sügisel 1918. aastal usaldas Eesti esimehe valitsus talle maa puhastamise võõrastest vägedest ja salkadest. 34-aastaselt ülemjuhatajal oli siin täita keeruline ülesanne. Tema umbes 15.000 halvasti relvastatud ja puudulikult varustatud sõduri vastu seisid enamlaste väed, valged vene formatsioonid ja saksa ning saksa-balti väed. Siin ei ole koht lähemalt peatuda, kuidas Laidoner lahendas oma valitsuselt saadud ülesande, olgu vaid üteldud, et ta lahendas selle ja et 1920. aasta algul oli Eesti, eeskätt tänu Laidonerile, tunnustatud vabariik. Pärast oma ülesande täitmist pani Laidoner ülemjuhataja ameti maha... ja pühendas nüüd oma jõu poliitilisele elule ning etendas 1920.—1929. aastani riigikogu liikmena tähtsat osa riigikaitse, majanduslike ja välispoliitiliste küsimuste käsitlemisel. Oma maa esindajana mitmel puhul Genfis võitis ta seal suurema tähelepanu kui saab harilikult osaks väikese riigi asemikule.

Selle tunnistuseks on peale muu, et ta valiti 1925. aastal Rahvasteliidu esindajaks Türgi ja Iraki piiritüli lahendamisel.“

Tähendades kindral Laidoneri osale 1. detsembri 1924. aasta riigipöörde katse mahasurumisel, märgib rootsi ajakiri ära, et kindral Laidoner loobus poliitilisest elust vaid põhjusel, et ta pidas poliitilist tööd riigikogus valitseva erakondade võimutsemise pärast viljatuks. Kui maa kuulutati 12. märtsil möödunud aastal talumatuks muutunud sisepoliitilise seisukorra tõttu kaitseisukorra alla, siis pidi Laidoner astuma kolmas kord välja maa päästmiseks, ühes asetäitva riigivanema Konstantin Pätsiga, ja nüüd jätkab kindral Laidoner oma tegevust kõigi Eesti kaitsejõudude ülemjuhatajana.

Seejärgi toob „Ny Militär Tidskrift“ kindral Berkis'e eluloo ning ütleb, et Berkist peetakse üldiselt tugevaks ja tubliks väejuhiks, kes on populaarne laialis ringkonnas, mida viimast võib ütelda ka kolonel Raštikis'e kohta Leedu sõjaväes, ja lõpetab oma artikli järgmiselt:

„Eesti ja Läti sõjaväelised juhid on mehed, kes on teinud tunduvad, — et mitte ütelda otsustavad — panused oma rahvaste vabadusvõitlustesse. Mõlemad on alles oma parimais eluaastais ja peaksid võimanda veel palju oma maadele. Leedu ülemjuhataja on alles võrdlemisi noor mees, näib aga kõige järgi otsustades omavat suured võimed oma ülesande tarvis.

Noortes Balti riikides, kus seesmist poliitilist elu sageli iseloomustavad ägedad erakonnavõitlused ja kus isiksus etendab tihti mõjuvat osa, näib selliste ülemjuhatajate olemasolu, nagu on Laidoner, Berkis ja Raštikis, andvat ühe eeltingimuse riigikaitse jõudude rahuliseks ja otstarbekohaseks arenguks.“

Riigikaitse küsimusi Rootsis.

Hiljuti teatasid ajalehed, et rootsi maa- kui ka mereväeülemad on teinud valitsusele ettepaneku suurendada riigi kaitsejõudusid, eriti õhukaitse alal. Selle ettepaneku põhjuseks on järjest suurenev põnevus rahvusvahelises elus. Nagu juba varemalt selletatud, kardetakse Rootsis tõsiselt, et sõja puhkemisel Euroopas tuleb rootslasil rohkesti tegemist oma erapooletuse kaitsmisega.

Riigikaitse komisjon, mis tegeleb sõjaväe ümberkorraldamise küsimusega, töötab

juba pikemat aega nii pikaldaselt, et seltskond näib muutuvat rahutuks.

Nii kirjutas hiljuti parempoolne „Upsala“: „Kasvava kannatamatusega jälgib maa riigikaitse komisjoni tööd. Isegi sellele, kes kõigiti pooldab küsimuse põhjaliku kaalumist, näib, et komisjoni töö venib liig pikale...

...Riigikaitse on liig keerukas asi selleks, et teda tohitaks heita sellisesse põlevasse valimisvõitlusse, milline tuleb 1936. aastal.“

Üldiselt tunneb rootsi avalik arvamine suurt huvi riigikaitse küsimuse vastu ja ajakirjandus harutab sageli komisjoni tööd ka sisuliselt, kusjuures toonitatakse eriti kõigi jõudude koondamist riigikaitse kõige tähtsamatele vajadustele, milleks on, võttes arvesse Rootsi ainelisi jõudusid, õhurelv. Sellisel seisukohal näivad olevat ka sotsialistid, nagu muuseas paistab nende lehtedest „Social-Demokraten“ ja „Arbetet“.

Kuid kõigis riigikaitse küsimusis ei lähe sotsialistid siiski teiste erakondadega kaasa. Huvitavaks näiteks on siin nende suhtumine „riigivaenulise tegevuse uurimise komisjoni“ töö tulemusisse. Selle komisjoni — mille 7 liikme hulgas oli 2 sotsialisti — ülesandeks oli põhjalikult tundma õppida „diktatuurile püüdivate erakondade tegevust“ ja teha siis ettepanek vahendite tarvitusele võtmiseks koondiste ja üksikute isikute vastu, kes tegelevad sihiga vägivaldselt või muidu seadusvastasel viisil kukutada või muuta Rootsi riigi- ja õiguslikku korda.

Pika ja põhjaliku töö järgi jõudis komisjon otsusele, et kõigepealt tegutsevad Silléni kommunistid, püüdes õõnestada sõjaväe distsipliini eesmärgiga, et ta ei oleks suuteline hoidma alal korda ja teiseks, et saada sõjaväest omale relvis mehi. Nad agiteerivad veel mõtet, et sõja korral mõne võõra maaga peaksid sõdurid pöörama relvad oma enda riigivõimu vastu.

Ka Kilbomi kommunistid ja sündikalistid töötavad distsipliini õõnestamiseks, kuigi vahest mitte sellise agaru-sega kui Silléni mehed. Mis puutub rahvussotsialistidesse, siis ei tööta nemad küll otse distsipliini hävitamiseks sõjaväes, kuid püüavad ometi kasutada sõjaväge oma sihtide saavutamiseks.

Riigivaenulist kihutustööd teevad sõjaväes osalt erainimesed, osalt ka sõjaväelased, eeskätt ajateenijad. Rahvussotsialistlikud ideed aga on leidnud teatud pääsu juhtkonna keskele, kuigi on raske ütelda,

millisel määral. Rahvussotsialistid kinnitavad, et nad ei taha tarvitada vägivalda, vaid võitlevad parlamentlike vahenditega diktatuuri maksmapanemiseks. Nende tööviisil on aga teatud sarnadusi Silléni kommunistide omaga. Kommunistide poolt arendatakse sõjaväe keskel otse distsipliiniõõnestavat kihutustööd. Seejuures püüavad nad istutada sõjaväesse mõtet, et kui tuleb aeg, siis peab pööratama relv valitsuse vastu. Väljaspool Rootsit on see nähe tulnud ilmsiks eriti laevastikes, Rootsis aga eeskätt idapoolseis ja kaugepõhjapoolseis väeosades ning laevastikus, kus ta on viimasel ajal järjest kasvamas.

Sellise kihutustöö tegemisel kasutatakse mitmesuguseid võtteid, nii kui: lehti, suusõnalist agitatsiooni kohvikuis ja muidu kokku juhtudes rakukeste loomist, osavõtt kommunistlikest demonstratsioonidest, punaste sadamas seismas olevatele sõjalaevadele lippude ülestõmbamist, kommunistlike lööklausete kasarmuseintele värvimist jne. Üks suuremaid pahesid seisab selles, et kommunistid tegelevad ka sõjaväelise salakuulamisega võõra riigi kasuks. Komisjon juhib lõpuks tähelepanu hädahoole, mis tekib sel viisil, et mobilisatsiooni korral oleksid tuhanded rootslased sõjaväes ja väljaspool sõjaväge valmis töötama võõra riigi huvides propagandistidena, salakuulajate ja saboteerijatena.

Mis puutub patsifistlikesse organisatsioonidesse, siis vähemalt — distsipliiniõõnestavat kihutustööd nad ei tee, kuigi nad mõjuvad omajagu halvavalt rahva riigikaitse taatele.

Laevastikus mõjub distsipliinile halvasti ka sunnitud sadamasseisimine — ainelistel põhjustel.

Vahekorral juhtkonna ja meeskonna vahel on komisjoni arvates hea ja selle parandamiseks on just juhtkond teinud viimaste aastate kestes rohkesti tööd.

Väga tähtis on ka elukutseliste sõjaväelaste eest hoolekandmine. Kui need jäävad ilma tööta, langevad nad sageli äärmuserakondade kihutustöö võrku.

Muidugi on võimatu takistada kõike distsipliini õõnestavat kihutustööd. Kuid ometi tuleb teha mis võimalik, et seda vähendada, ja selleks on surve- ning vältimisvahendite tarvituselevõtmine vajalik.

„Sõjaväelise võimu elunärviks on distsipliin — ütleb komisjon — ja ilma distsipliinita on sõjaväeline organisatsioon võimetu. Niikaua kui ühiskonnal on olemas sõjaväeline võimuvahend enda kaitseks, tuleb kanda hoolt, et see ei muutuks

ebatõhusaks.“ Sellelt seisukohalt ei või ka lubada, et riigivastane propaganda võiks jätkuda lausa ja karistamatult — kinnitab komisjon.

Peatamata siin vahendite juures, mis komisjon paneb ette sellise kahjuliku kihutustöö tõkestamiseks, võiks vaid tähendada, et need vahendid on üldiselt õige mõõdukad ja tagasihoidlikud. Ometi leidis üks sotsialistlik komisjoni liige, et nüüdsedki määrused on veel liig valjud ja neid tuleks pehmemdada, ja muuseas ära muuta määrus, mis annab väeosa ülemale õiguse keelata mõningad koosolekud harjutusepaigal. Tähen datud sotsialisti seletuse järgi on viie aasta jooksul karistatud 190.000 ajateenijast ainult 57 meest propagandast põhjustatud distsipliinirikumise eest.

Teiselt poolt aga seletatakse, et siin ei ole sugugi nii tähtis distsipliinirikumise juhtumite arv, kui meeleolu, mis luuakse sõjaväes riigivastase propagandaga.

Rootsi ajakirjandus suhtub komisjoni aruandesse suure huviga. Nii kirjutab vabameelne „Dagens Nyheter“: „Pandi toime ülevaatus rootsi demokraatia kaitse valmisolust laastavate jõudude vastu meie maal. Selle üldise ülevaatu se tulemus on

kindlasti halb, ses suhtes on kõik ühel arvamisel. On tehtud rida üsna rusevaid tähelepanekuid.“

Samas mõttes kirjutavad ka teised kodanlised lehed ja nõuavad vastavate vahendite tarvitusele võtmist õonestamistöe sumbutamiseks.

Sotsialistlikud lehed arvavad vastupidi, et siin ei ole tarvis midagi erilist ette võtta.

Nii ütleb „Arbete“: „Parimaks kaitseks „riigivaenulise“ propaganda vastu on lõpuks ühiskonna jõudude püüd, teha maa selliseks, et temas on väärt elada. Võib rõõmuga konstateerida, et see, mis selles suhtes kahe viimase aasta kestes tehtud — see tähendab ajal, mil rootsi valitsus on sotsialistide käes olnud — on võtnud komisjoni poolt esitatud ettepanekul propaganda tõkestamise kohta tõelise aluse.“

Sotsialistlikul lehel võiks ju muidu olla õigus, ainult jääb arusaamatuks, miks ei ole kommunistlik propaganda kahe viimase aasta jooksul Rootsis vähenenud, vaid otse vastupidi, kasvanud.

Tõenäoliselt toob see küsimus Rootsi seadusandlikes asutis is veel rohkesti võitlusi.

Kaitseväe elu.

Üleskutse

Vabadussõj aaegsetele 3. jal. polgu veteranidele.

3. polgu sõjategevuse jäädvustamine väeosa sõjaajaloona ja selleks materjalide kogumine on polgu rahuaegsel järglasel 3. üksikul jalaväepataljonil päevakorral.

3. polgu sangarlikud võitlused Kärstna väljadelt kuni Riia ja Ostrovini ulatunud sõjateedel vääri vad jäädvustamist tulevas tele põlvvedele.

Seni kogutud ja säilinud materjal, mis valgustab 3. polgu tegevust Vabadussõjas, on katkendiline ja liialt vähene, et anda teie vikulist pilti polgu kuulsusrikkast minevikust.

3. polgu veteranid! Palju väärtuslikku ja sõjaajalooliselt väga suure tähtsusega materjali on püsinud teie mälestusis. Teil on vahest peale mälestuste säilinud veel päevikuid, pilte, kirju jne.

3. üksik jalaväepataljon palub teid saata väeosa sõjaajaloo koostamiseks:

- lahingute ja kangelastegude kirjeldusi isiklikkude mälestuste järgi;
- Vabadussõj aaegse päritoluga päevapilte, mis seoses 3. polguga, nagu üksikute kaitseväelaste, gruppide, lahingukohtade jne. ülesvõtteid;
- dokumente, maakaarte, isiklike päevaraamatuid ja kirju ning teisi sõj aaegse päritoluga kirjalikke materjale;
- sõjas langenute ja Vabadusristi kavaleride päevapilte ja elulookirjeldusi;
- sõj aaegseid laule, nalju ja anekdoote;
- ühtlasi palutakse teatada kõigi teile teadaolevate sõj aaegsete 3. polgu kaitseväelaste aadressid.

Kõik andmed ja materjalid palutakse saata aadressil: 3. üksiku jalaväepataljoni staap Valga, ühtlasi neid varustades saatja aadressiga.

Saadud materjal kasutatakse väeosa ajaloo koostamiseks ning paigutatakse alalhoidmiseks Vabadussõja arhiivi, soovikorral saatetakse omanikule tagasi.

3. üksiku jalaväepataljoni ülem.

Valimise tagajärjed Piirivalves.

1. Ohvitseridekogus: Juhatus: esimees — kolonel A. Engmaa, abiesimees — kolonelleitn. A. Servel, liikmed — kolonelleitn. J. Paul, major Saluoja. Tagavaraliikmed — major J. Labidas, kaptenmajor A. Pup. Revisjonikomisjon — kolonelleitn. F. Tõnso, major A. Lüüs, major A. Tilger, major K. Gieneman, major A. Kõrgma. Majavanem — kapten K. Matsen.

2. Tallinna jaoskonna üleajateenijate kogus: Juhatus: esimees veltv. O. Juurikas, abiesimees — v. a. o. V. Savi, liikmed — van. kirj. kp. v. a. o. J. Saks, van. kirj. n. a. o. A. Vilberg. Tagavaraliikmed — van. kirj. kp. n. a. o. R. Unt, van. kirj. n. a. o. J. Meiting. Revisjonikomisjon — van. kirj. kp. v. a. o. G. Sark, van. kirj. j. kp. kv. am. A. Ahve, kord. ülem v. a. o. A. Vetesina, instr. E. Aunman, kord. ül. veltv. E. Siiber. Majavanem — valvur kapral K. Kupp.

3. Narva jaoskonna üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — kord. ül. veltv. A. Milder, abiesimees kord. ül. veltv. J. Tõnisson, liikmed — van. kirj. n. a. o. V. Laurisson, kord. ül. v. a. o. A. Kapsta. Tagavaraliikmed — kord. ül. veltv. A. Praosk, kord. ül. v. a. o. A. Mooses. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. A. Kivi, kord. ül. veltv. R. Vaasa, kord. ül. veltv. A. Remmer. Majavanem — valvur kapral H. Loss, abi — motorist n. a. o. A. Maranik.

4. Peipsi jaosk. üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — kord. ülem veltv. E. Sersen, abiesimees — kord. ül. veltv. P. Käis, liikmed — kord. ül. veltv. A. Martinson, van. kirj. n. a. o. V. Paas. Tagavaraliikmed — kord. ül. veltv. V. Kask ja kord. ül. v. a. o. M. Loorents. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. A. Nõmme, kord. ül. veltv. R. Blumann, kord. ül. veltv. J. Kottisse, kord. ül. veltv. M. Oidermann, valvur n. a. o. J. Sunts. Majavanem — kord. ül. veltv. A. Pungas, abi — valvur ream. J. Saul.

5. Petseri jaosk. üleajateen. kogus: Juhatus: esimees — kord. ül. veltv. R. Eber, abiesimees — kord. ül. v. a. o. A. Karu, liikmed — v. a. o. A. Lensment, kord. ül. veltv. J. Veltmann. Tagavaraliikmed — kord. ül. n. a. o. A. Urban, kord. ül. veltv. J. Zirkel. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. A. Laine, kord. ül. veltv. S. Kirk, kord. ül. veltv. P. Labidas, Majavanem — valvur n. a. o. R. Maranik, abi — valvur M. Mõtus.

Ametlik osa.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI

Nr. 98.

Tallinnas, 11. aprillil 1935. a.
(Kaitsevägede staap.)

Käsin 1936. a. vastu võtta kõrgemasse sõjakooli uus lend (VIII) ohvitseri ettevalmistamiseks juhtimise ja staabiteenistuse alal. Võistluskatsed korraldada 1936. a. aprilli- ja maikuus.

Alus: Kõrgema sõjakooli seadluse (RT 64 — 1931) § 3.

J. Laidoner,
Kindralleitnant,
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

KAITSEMINISTRI KÄSUKIRI

Nr. 75.

Tallinnas, 11. aprillil 1935. a.
(Kaitsevägede staap.)

§ 1.

Lugeda allpooltähendatud ohvitseride, kv. ametnikkude ja riigiteenijate õigeteks perekonnanimedeks:

- varustusvalitsuse veterinärosakonna ülema kohustetäitjal veterinäarmajor Ludvig Tedder'il — „T e d e r”;
- kv. ametnik August Kärd'il varustusvalitsusest — „K ä e r d i”;
- riigiteenija Madis Truberg'il varustusvalitsusest — „T r u b e r”;
- riigiteenija Jaan Hand'il varustusvalitsusest „H a a n d”;
- riigiteenija Mihkel Ponomarev'il varustusvalitsusest — „P o n o m a r j o v”.

§ 2.

Lugeda allpooltähendatud ohvitseride, kv. ametnikkude ja riigiteenijate õigeteks ees- ja perekonnanimedeks:

- kolonelleitnant Johannes Normann'il VR II/3 varustusvalitsusest — „J o h a n n e s T h e o d o r N o r m a n n”;
- arsenalil ülemal diplominsener Eduard-Rudolf Kimberg'il — „E d u a r d - R u d o l p h K i m b e r g”;
- sõjaaegne kv. ametnik Johannes Nigol'il varustusvalitsusest — „J o h a n n e s E d u a r d N i g o l”;
- sõjaaegne kv. ametnik Ernst Teffer'il varustusvalitsusest — „E r n s t - P a u l T e f f e r”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

P. Lill,
Kindralmajor,
Kaitseminister.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

BRIDŽ.

Bridžiülesanne nr. 7. *)

♠ Ä
 ♥ Ä, S
 ♦ Ä, 8, 7, 6, 5
 ♣ —

E, 10, 9, 8, 7 ♠ —
 K ♥ —
 — ♦ —
 9, 8 ♣ —

	B	
Y		Z
	A	

♠ —
 ♥ 10
 ♦ K, E, S, 10
 ♣ E, S, 10

♠ K, S, 6
 ♥ E
 ♦ 9
 ♣ Ä, K, 7

Ärtu on trump. A käib välja ja A—B annavad ära ainult ühe tihi.

*) Kuna „Sõduris” nr. 14—16 toodud bridži-ülesanne nr. 7 sisaldas trükivigu, siis avaldame ülesande käesolevas numbris parandatud kujul.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

4. üks. jal. pat. n.a.o. Eduard Veske abikaasal Hildal — poeg Arvo.

Üks. Lennuväediv. nr. 1 veltv. Karl Astok'i abikaasal Mariel — poeg Villu.

Sakala par. pat. ül. t. v.a.o. Kitsing'i abikaasal Hildal — poeg Meeme. Ülemäär. riigit. Vahter'i abikaasal Johannal tütar Laine.

Kv. Üh. Öppeas. v.a.o. Rudolf Tupits'a abikaasal Elvine-Johannal — tütar Elvi.

Kõrgemasse Sõjakooli läkitatud Kuperjanovi part. pat. leitnant Johannes-Alfred Unt'i abikaasal Ilse-Mariannel — poeg Hillar.

Abiellumisi:

Kv. üh. Öppeas. n.a.o. August Ruttus, 31 a. vana, abiellus Erna-Johanna Ruudi'ga (es. abiell. Otsep) 24 a. v.

Piirivalve Mägiste rajooni teenistusekoe-
rajuht kapral Eduard-Rudolf Kuus, 26 a. v., abiellus Alide-Rosalie Kuus'iga, 22 a. v., pärit Võrumaalt.

Vahilaev „Kõu” madrus I j. m. Märt Arvisto, 28 a. v. abiellus Lidia Raudsep'aga, 19 a. v., pärit Tartust.

Male.

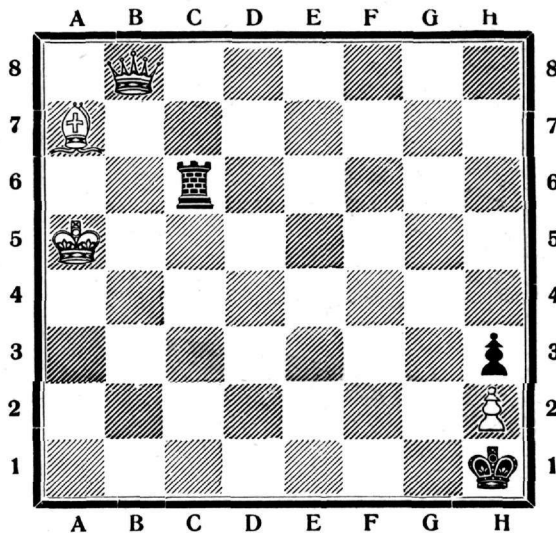
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade address: Nõmme, Nurme t. 29

ÜLESANNE.

Kokiku seadnud H. Vetter.

Mustad.

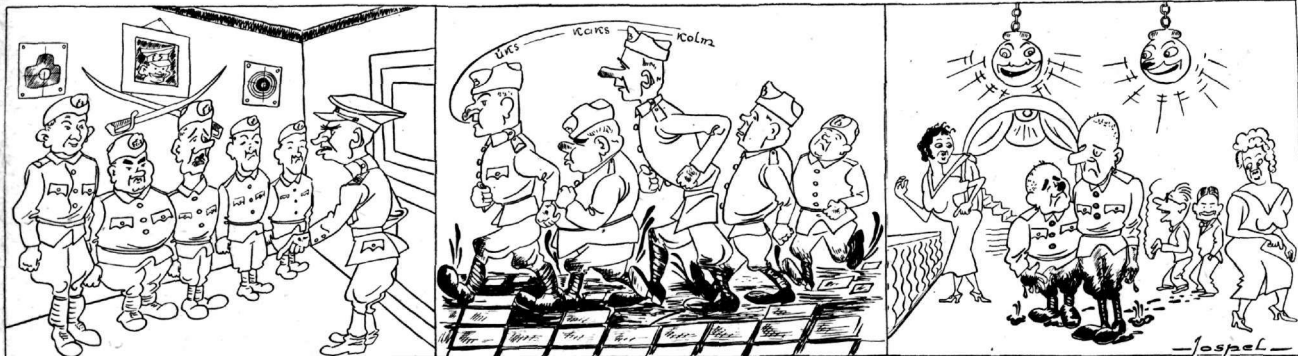
Valged.

Valged: Ka5, Lb8, Oa7, Eh2.

Mustad: Kh1, Vc6, Eh3.

Valged algavad ja annavad matt nelja käiguga.

Sõduri priipääs teatri.

Paraad-ülevaatus kompani veltveebli poolt enne k-do väljasaatmist teatri.

Rivikorras teel — teatri

— ja teatris!!!

Eesti Bellaccord-Electro Heliplaadid

Nõudke meie uudiseid

Helifilmist „Peeter“ ja „Mustlas karavan“
ning operetist „Veenus siidis“

Bariton Artur Rinne ettekandes

Nõudke meie uudiseid

Nagu Tango „Kurbus“, Itaalia rahvalaul
„Tiritomba“, Fr. Schuberti „Vaikselt anu-
vad mu laulud“ j. n. e.

Tenor Aleks. Tamm'e ettekandes

Meie heliplaate demonstreeritakse tasuta igas
paremas muusikaäris „Bellaccord-Electro“
Pealadu O-ü. „ESTO-MUUSIKA“, Viru 2
